„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се клаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 8. У Новоме Саду у петак 18. (30.) јануара 1880. ГОДИНА XV.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

Ниш 12. јануара. Предлог опозиције порезати страна вина одбијен, јер противан берлинском уговору. Опозиција жестоко нападала Аустрију, изазивајући владу. Пинтер слушао нападаје те.

НЕМАЧКО ОРУЖАЊЕ.

Колико је несигурно стање у Европи, колико су поремећени међународни односаји у последње време, то се видити може отуда, што се непрестано појављују гласови о оружању ове или оне државе. Нашем је свету познато, како се у последње време распрострле вести, да се Русија оружа и да на западној граници својој прикупља војску. Још се те вести нису разагнале, нити се на чисто знаде, колико је истине у читавој ствари тој, а ево се из Берлина јавља, да ће се повисити презентна снага немачке војске и умножити на неких сто хиљада. Та је вест дошла изненадно свима, па и самој већини чланова немачког савезног савета.

Од коликог је утиска та вест на читаво јавно мњење у Европи може се видити из тога, што се на све стране пише и говори о томе. Из свих тумачења, којима се пропраћа то немачко оружање, провирује, да је преотело маха уверење о озбиљности читаве политичне ситуације у Европи и да се то уверење не може данас никаквим оптимистичким фразама о миру и мирољубљу замазати.

Шта је нагонило Бисмарка, да изиђе на среду са тим поднеском о оружању Немачке? Је ли какав унутрашњи бес његов или га на то присилише спољашње прилике? Људи се овим поводом сећају и „Национал-цајт.“ елегично пише, како је фелдмаршал Молтке као посланик у сабору г. 1874. рекао: „да се нада, да ће Немачка за неколико година не само мира имати, него и заповедати, да мира буде; можда ће се тада свет уверити да је моћна Немачка највеће јемство за мир у Европи. Ту мисао славног војсковође изрекао је пре тога и многи други Немац и то са превеликим поуздањем. Кадкад се тако говорило, као да смо ми збиља толико силни постали, да без наше дозволе нико не ће смети једног топа опалити. А како ли је у збиљи самој? Одма у лето 1875. букнуо је устанак у Босни, који је довео до рата између Русије и султана; па ако хоћемо и да уобразимо себи, да се тај рат могао водити, што ми нисмо заповедили, да мира буде, то смо ипак данас свакако тако далеко, да наша влада мора војену снагу да појача, јер је тога мишљења, да ми не можемо мир заповедати. Хоће да Немачка буде толико снажна, да би се могла у једно исто време бранити и према Русији и према Француској. Истина, додаје исти немачки лист, то никако није сада у изгледу, да ће се те две силе сложити, да против нас ратују. Тај случај не држимо да је наступио, ил' да нам прети и не оружамо се на обрану. Али ипак мислимо, да је могућно, да се једном обе те силе против нас сложе, те по томе нисмо у положају, да можемо већ самим угледом и гласом својим мир заштитити. У толико је дакле наше стање очевидно тежим постало, него што се то многима пре шест година и доцније свидило.“

По томе разлагању немачког листа изгледа, као да је Немачка с Бисмарком на челу највећа поборница мира у Европи и да она само због тога тежи за превласти у овом крају света, како би што сигурније светски мир одржати могла. У намери, да се та држава у том виду, заогрнута белим плаштом мирољубља, свету представити може, гласови немачки настојавају, да и ово најновије оружање Бисмарково разјасне као да потиче из тог истог мирољубног извора. Кажу, да они хоће не само мир на дому своме, него мир на све стране, па им је због тога, што је остали свет ратоборан, нужна сила и диктатура, да би и тим ратоборнима могли заповедити, да мирни буду. По тој логици можемо једног лепог дана дочекати, да Бисмарк у ратном прогласу објави свету, како он једино мира и опште среће ради започиње нов и крвав рат.

Наравно, та превелика тежња Бисмаркова за одржање мира европског, та неодољива љубав његова према миру, може баш са те сувишне ревности противним плодом да уроди и да ускори општи рат, који Бисмарк тако жељно хоће да спречи. Народи нису вољни, да се подвргну безусловно под диктат немачког канцелара и да његовој вољи и разборитости остава сву бригу око јавних посала. Остале европска силе сматрају се такође као суверене, па ће вољне остати, да слободу свога делања а према својим особеним рачунима и интересима, потпунце очувају. Тога ради могу на оружање немачко одговорити оружањем са своје стране. Ено из Енглеске, која најмање имаде узрока, да буде најновијом Бисмарковом мером узнемирена, већ се чују гласови, како та држава не сме заостати иза Немачке. Да шта ће тек Француска, којој је Горчаков поручио, да буде јака, шта ће она услед вести о оружању немачком? Неће ли кабинет Фресинетов сматрати тај Бисмарков корак као изазивање? Кажу, да је претседник републике одма на глас о оружању Немачке казао Фресинету, да се побрине за заступника француског на берлинском двору. Да ли ће та мера довољна бити, или ће се на њу надовезати још крупније ствари, то ће се скорим показати. Француска свакако имаде узрока већ од године 1875., да будним оком мотри на догађаје у Немачкој. Челични канцелар нема мира, њега море тешки снови, а поводом најновијег оружања ето се каже, да ће Немачка у један мах на две стране војевати. Опорављеној Француској све то неће умаћи и она ће спремна бити да изађе на сусрет великим догађајима и да се не дадне изненадити.

То ће исто следовати и код осталих европских држава. Русија и Италија оружаће се такође. Резултат ће од свега бити тај, да ће европски народи под притиском жељезног оклопа стењати, да ће економни развитак застати и да ће се већ и због финансијских неприлика морати настојати, да се што пре прекине то оружано примирје, које толико новчаних жртава захтева. Тако ће се да ускори отсудни она час, који се толико наговештава, од којег се толико стрепи и зазире, а који ће да преломи судбину европских односаја, па тиме и судбину свеколиког развитка у овом крају света. То ускоравање пак би ће све због превелике љубави Бисмаркове к општем миру. Пак онда да се не каже, да од његове ере овама није настанула ера среће и благостања општег!

„П. Журнал“ о „Русији и Србији“.

У „Пестер Журналу“ изишао је у веч. листу од 26. јан. п. р. под насловом „Русија и Србија“ допис са „српске границе“ од 25. јан. п. р. дакле необично брзо. Допис овај, одкуда му драго био, изазива нашу пажњу не само по садржају, него и по томе, што је „П. Ж.“ демократичан лист, који је у српско-турском рату био — све до руско-турског рата — правичан, и источним народима, па и Србији симпатичан, и што је он једини од пештански листова био, у коме је — после правичне Мочаријеве оцене Милетићеве парнице у почетку — по ослобођењу Милетићевом правична оцена поступка противу њега изишла. Овај мотив спомињемо и зато, што се и овом приликом у допису спомиње Милетић.

„Било је, вели се ту, год. 1868. Крвно дело у у београдском Топчидеру прокрчило је пут власти омладинцима, који су пуни мржње противу Угарске.“ Као носиоце омладинске мисли означује бивши „тријумвират“ намесништва.

Блазнавцу би се кости у гробу превртуле, кад би чути могао, да је он био „омладинац“. А и омладина, која не постоји као друштво, најмање пак као политично друштво, и под којом се само разумева коло, или колено млади Србаља, била је добра, док се борила за уставност у Угарској, а кад је глас свој подигла и за своју народност, онда се то крсти тиме, да је „ступила у службу руског панславизма“, и овде и у Београду. Кад је у Србији владао аустријски ген. конзул, или кад би владао аустр. уг. посланик, онда би се то звало „управа Србије чрез Србе“, а кад Србијом заиста владају Срби, онда се Србија назива „руском предстражом“, онда — Персијани влада.

„Шта је затим доћи морало, дошло је. Пукао је рат, који је био највећи злочин, што га је свет видио.“ Тако вели допис. А ко је бацио искру у Невесиње? Омладина Србија, Црна Гора, Русија? Никако. Сад се зна, ко је.

Србији је после Ђуниса Русија пружила руку помоћи. Услуга за Пирот није никаква накнада за штету учињену Србији и Црној Гори Босном и Херцеговином.

„А што није најмање“ вели допис, Угарској непријатељска агитација тера ће се из Београда као и пре са истом ватром. Др. Лаза Костић биће и даље плаћен из диспозицијоног фонда. Опозиција противу администратора владике Анђелића подпомагаће се из Пиша морално и материјално, и то што дуже, тим више. Милетић би наравно чинио се, да Ристића напада у листу, али ће испод руке са Београдом свакојаке савезе склопити, и познатим путем одити. У кратко: Србија бити слободно поље, на ком ће се непрекидни бесни рат спремати противу уг. државе, и са кога ће, као поузданог темеља, предузимати се увек најжешћи нападаји на мађ. народ.“

Није ли овде свака реч денунцијација? Подобне су денунцијације, подобне хајке на Србе у пештанској преси и пре рата утрле пут поступку према појединим Србима, које је и сам „П. Журнал“ на последку осудио. И ако је допис заиста „са српске границе,“ није ли то с тога, да се администраторству јерархије наше застрашењем пут утре? Но и оружје застрашења већ се отупило. Наша обрана била је и остаје свест о правди наше народне ствари, и отворена, слободна реч на јавноме пољу.

„Тако Русија хоће, и велика Србија је ипак у ствари „Мала Русија“! И то је такође резултат Андрашијеве политике.“ Тим не лошим досеткама завршује допис. Но ако Србија постане „Малом Русијом“, то не ће узрок бити, што је „велика“, него баш с тога, што је „мала“ остављена, и то би заиста био резултат Андрашијеве политике.

Лек томе био би: уступ не Пирота, него Босне Србији.

Политички преглед.

У понедељак 14. јан. претресан је на **угарском сабору** познати мочаријев предлог о сокачким немирима у Пешти. У прилог већ мотивованом предлогу свом вели Мочари само то, да је нужно изаслати баш парламентску комисију, а не какву другу, јер се не може захтевати, да влада сама против себе води истрагу. Што је министар-председник рекао, да није парламентаран обичај изашиљати такове комисије, говорник мисли, да човеку уставног духа не приличи такова реч, те препоручује свој предлог. Тиса пак остаје при својој изреци, јер у уставној земљи свака власт има свој делокруг, па надлежност тих власти спојити у једној руци, то се не слаже с парламентарношћу и уставношћу. Истраге воде час управне, час, и то понајвише, судске власти, јер ове су независне и строго се држе закона. С тога нити је нужно, нити би било на свом месту, да парламентарна комисија води истрагу. На основу званичних података министар-председник по томе нацрта познат ток немира. Дес. Силађи предложи, да се већање о том предмету одложи до среде и да се штампају званични документи, по којима је министар-председник целу ствар нацртао, како би свак могао дознати право стање ствари. Тиса немадне ништа против одлагања ствари, али од друге половине силађијева предлога начини кабинетско питање. Ако се закључи, да се штампају званични документи, то би толико значило, рече Тиса, да он није сабор истинито и добро обавестио о ствари, а то је неповерење, и у том ће случају он поднети оставку. На то сабор закључи, да се дебата о мочаријеву предлогу одложи, а са 32 гласа већине одбије предлог о штампању докумената.

У погледу **попуњења аустријског министарства** јављају „Пешт. Лојду“ 14. о. м. из Беча: „Што управитељ министарства финансије, Хертек, није био данас у седници заступничког дома, то се сматра као победа федералистичке струје у кабинету. Вели се, е Хертек не ће више долазити у заступнички дом као управитељ министарства финансије, да не би морао бранити закон о земљарини, који десници није по вољи. Све се поузданије говори, да ће се кабинет попунити из редова деснице. Упоредо с том променом променће се и више места земаљских намесника.“

Преговори са Србијом о железничком питању поче и су, по што је Марић већ стига у Беч. Из Беча се јавља, да је Марић опуномоћен да може закључити формалан уговор. Преговори ће се водити на основу берлинске конвенције од 26. јуна (8. јула) 1878. и на основу записника, што је лане с Алимпићем закључен. „Пешт. Лојду“ пишу из Беча у том погледу ово: „Ако Србија узима што против појединих одредаба тог записника, то ће се о тим приговорима, у колико они не би мењали знатније тачке, водити рачуна колико се узможе и колико узбуду оправдани. Знатније тачке, којима заједничка влада одлучну важност даје, јесу: да се осигура свеза код Београда, ако не пре, а оно бар у исто време, кад се отвори свеза на југу; да се уреди тарифно питање, не дирајући ни најмање у право самоопредељења кнежевине, по коме она уређује тарифе на својој сопственој земљи; најпосле да се одреди дефинтиван рок, кад ће се довршити грађење железнице, јер ниједна страна не сумња више, да се у ствари не може одржати трогодишњи рок, рачунајући од јула 1878., по што је полак већ истекао.“ Како је „П. Л.“ познато гласило заједничког спољашњег звања, изложене тачке могу се сматрати као програм Аустро-угарски у ствари трговачко-политичких односаја према Србији.

Са **српске народне скупштине** имају „Срп. нов.“ овај телеграм из Ниша 4. јануара: „У тродневној дебати, која је јуче закључена, претресана су три предлога о замени досадашњег закона за одужење државног дуга. Први је предлог Милоја Блазнавца и 30 другова, који се оснива на процентуалном прирезу по порези. По овом предлогу најмања сума прореза почиње са два динара уз порез, па се постепено пење до највише 21 у селима, 56 у варошима и 150 динара у Београду. Оптерећење почиње од оних, који плаћају потпун данак, па се простире потпуно до ванредних класа; они који не плаћају свој данак ослобођавају се и од плаћања овог прореза. Други је предлог Мијалка Раденковића. По основи раван је с првим. Разликује се од њега у томе, што је обухватио и приход од манастирских добара, трошарину на неке увозне еспапе и патентарину на стране поданике. У овом предлогу није означено колико би који имао највише и колико би имао најмање да плаћа. Трећи је предлог Тодора Туцаковића. Основа му је прирез главе на главу по 24 динара годишње. Оптерећава оне, који плаћају више него само свој данак. Најмање би се по овом предмету плаћало 10 динара у селима, 12 динара у варошима и у Београду. А од те суме пењала би се сума прореза у селима до 300 динара, у варошима до 600, а у Београду до 1200 динара годишње. Недостатак из овог извора имао би се по овом предлогу попунити патентарином на стране еспапе из прве руке. Скупштина нашав, да је први предлог најпрактичнији да се лако и брзо може остварити, да се по њему даје прорачунати приход, који се отуда може имати и да оптерећење иде постепено, усвојила га је у начелу са свима противу 12 гласова и упутила га влади, да поднесе на том основу, још за време трајања садашње скупштине, формалан, предлог.“

Као знатан прилог к питању **руско-пољског измирења** морамо сматрати вест „Н. беч. тгблта“ који јавља, да се у Варшави спрема адреса на цара Александра, којом ће га пољаци поздравити о двеаест-петогодишњој прослави његовог ступања на престо. Адреса ће бити чисто пољског значаја. У Варшави се воде преговори међу пољским повереницима и руским меродавним личностима о садржини и облику адресе. Као што нисмо никоју другу, тако ни ову прилику не пропуштамо, да не изразимо своју радост, што се почело радити и ради о измирењу Руса и Пољака, и паду, да ће се то спасоносно дело докончати на срећу и напредак оба мирника, а и васколиког Словенства.

Значајно је, шта конзервативни лонд. „Стандард“ пише о **руско-немачком одношају** поводом оружања руса. Он вели, да најбоље обавештени, јевропски кругови признају, ако се мир у Јевропи на ново поремети, да томе не ће бити сама Русија крива. Има људи, вели, који врло сумњају о мирољубивим намерама кнеза Бисмарка, па више чак тако далеко иду, те веле, ако Русија скупља војску у Пољској, она то чини просто ради самоодржања. Немачки канцелар живо ради, само како би своју земљу заплео у непријатељство с Русијом. Погледом на то, што Немачка познатом новелом к војничком закону смера, да своју убојну силу појача још за неких 100.000 војника више, беспристран човек мора дати за право лондонском листу. Сад је бар јасно, ко мути воду, ко је вук, ко ли је јагње.

Скоро свеколико јевропско новинарство бави се тим **појачањем немачке војске.** Није било сумње, да ће немачко новинарство одбити спремљену новелу к војничком закону, јер и оно је већ одавно покурјачено од бесомучне повике на Русију. Оно се повољно изражава о том предмету и вели, да је нужно, да је ситуацијом оправдано, да се немачка војена сила појача, те обећавају влади, да ће у том питању у парламенту имати велику већину уза се. Нарочито либерални листови обећавају помоћ своје странке. „Берл. тгблт“ прича, како је ђен. Молтке у приватну разговору ово рекао о новели к војничком закону: „Боље да сад принесемо те жртве, па их не ћемо морати практично употребљавати, него да нас доцније неспремне затеку, те да узморамо много веће жртве сносити.“ Француски листови још ништа не пишу о том предмету, на против енглески се живо запимају њим. „Дељи Телеграф“ мисли, да Енглеска мора поћи трагом немачке, да у евентуалну сукобу може свој глас метути на вагу. И „Тајмс“ вели, да се Велика Британија мора спремити за догађаје. Немачки поднесак, вели то светско гласило, јасно показује, како је ужасно стање оружаног примирја на јевропском копну, а то и јест оно, са чега немачки поднесак узнемирује свет. „Дељи Њус“ строго осуђује немачко оружање, те мисли, да Русија и Француска сад имају повода, да своје војске појачају, што игда могу. Значајно је, да талијански листови сад баш доносе писмо од Гледстона професору Збарбару поводом напуљског конгреса за мир. Гледстон се у писму не може чудом да начуди, како се Јевропа тако ужасно оружа, бојсе, ради одржања мира. Он обећава, да ће у у парламенту радити за разоружање.

Фузија републикааских странака у Француској комори са свим се разбила, тако да од фузије не ће бити ништа. Левица је закључила, да остане самостална фракција, у коју могу ступити и чланови осталих фракција; она је одлучно одбила фузију с републиканском унијом и није хтела ни да већа о предлогу, који је смерао на то, да се држи укупна седница републиканских фракција. Крајња левица једногласно је усвојила укупну седницу, али си је задржала потпуну слободу у свом даљем држању; у једно је закључила, да не одустаје ни од једне тачке свог програма, особито по што још ни не зна, камо смерају они чланови њезини, који препоручују укупну седницу целе левице.

Из листова.

„Глас Црногорца“ има допис из Котора писан поводом затварања тамошње читаонице који овде саопштавамо: „Благе дне проведосмо ове године у великом немиру и огорчењу. Има осам дана како је наша покрајинска влада издала налог, да се овдје поведе истрага због тога, што је наша читаоница изабрала дра Светозара Милетића за свога почасног члана и што му је тај избор доставила познатим телеграмом, који је и у вашем цијењеном листу изишао. Услијед те наредбе овдашња политична власт искала је записник од оне сједнице читаоничке, у којој је горњи закључак донесен; осим тога тражила је, да јој се изда списак свију чланова читаонице и т. д. Управа читаонице учинила је све што је власт захтијевала. Уплашени овим поступком власти сви чиновници, који су били чланови читаонице, повадише се одатле давши оставу на чланство. Најпослије јутрос доби управа читаонице налог, да се читаоница одмах има затворити, и то је данас учињено.

То је у кратко и у главном сва историја онијех догађаја који су нас бацили у немир.

Допустићете ми, г. уредниче, да прозборим коју у оцјену овога догађаја и поступка власти. Ви ми то можете допустити у толико прије, што ја нијесам члан читаонице которске, а нијесам ни владин човјек, да ми се може пребацити да се заузимам за једну или за другу страну, а опет су ми ствари, људи и одношаји овдје толико познати да се не могу о истину огријешити.

Прије свега морам одбити од чланова читаонице сваку инсинуацију, као да су они хтјели оним закључком својим не знам кога изазвати и демонстрације правити. Ко познаје питому и благу, а у извјесном степену и понизну нарав овдашњијех становника, тај ће и без нашег коментирања знати да су ти људи посве неспособни за изазивања и демонстрације, дакле да и члановима читаонице овдашње, кад су донијели горњи закључак, ни на крај памети није било да кога тијем изазивљу или пред ким демонструју, шта више они ни у сну нијесу могли снијевати, да ће њихов закључак онакав ефект имати. (Овдје један пасус изостављамо. — У.)

Ово сам све тога ради навео, да бих доказао да у овом дјелу њихову није било и нема никаве зле и опаке намјере, а тијем отпада велики и најтежи дио одговорности са чланова читаонице.

Али дјело је учињено и влада у њему налази голем приједступ и казнила је чланове затвором читаонице и распуштањем друштва. Како сад да судимо?

Владини људи и чиновници, који су се сјетили да бјеже из читаонице тек онда кад је влада озго загрмјела, сада се бацају у позитуру пророка a posteriori, па овако мудрују: „Право и јест да се затвори читаоница, јер није шала изабрати за члана човјека, кога је највиши суд наше државе осудио као велеиздајника и још уз то мотивовати избор његов уважавањем ријеткијех заслуга на политичном и књижевном пољу.“

Ако тако суде људи, који иду владин крух, није им ни замјерити, само им ваља замјерити, што им је тек сада post festum та боља памет сунула у главу.

Ми смо тако слободни бити противног мишљења, а у томе полазимо са овог становишта. Читаоница которска није владина читаоница нити какав владин завод, него је то читаоница слободних грађана которских. По статутима својим ови имају право да бирају за своје почасне чланове оне људе, који они уважавају са њихових заслуга. У томе они се могу диаметрално разликовати од назора владијинех, дакле при избору својих почасних чланова они се могу ради оцјене љути служити мјерилом, којим се влада служи. Један човјек може код владе имати много заслуга, код народа нимало, и обратно. Тако на пр. владе сматрају и уходе своје до извјесног степена за заслужне људе, а народ оваке људе презире; опет обратно влада не љуби вође од опозиције, а народ их често јако воли.

Прелазећи са свога општег гледишта на сами конкретни случај, који је пред нама ми судимо овако. Може бити да влада наша сматра Милетића за велеиздајника и да у њему не налази баш никаквих заслуга, но чланови читаонице убијеђени су да Милетић није велеиздајник и да он има велике заслуге за свој народ. Може ли когод при здравој памети тврдити, да се чланови читаонице которске при оцјени Милетића и његових заслуга морају управљати по назорима владинијем о њему? Такво тврђење могло би имати мјеста тамо гдјегод у Јокохами или Хонолулу, а не у слободној и уставној држави аустро-угарској, у којој хвала Богу, грађани могу бити и онда добри држављани, кад се не слажу с владом.

Али Милетића је суд пештански осудио као велеиздајника, а Пешта лежи у нашој монархији као и Котор!

Част и поштовање суду пештанском али ни пештански ни ма који други суд у монархији и на овом земном шару није узео под закуп нашу свијест и наше убјеђење. Ми као државни грађани ове монархије знамо врло добро своје дужности, и, ма да нас је срце болјело кад су Милетића осудили и у тамницу одвели, ипак нијесмо ни најмањем знаком показали, да не умијемо одавати достојну пошту оном високом мјесту у држави, које се зове: суд. Познато је свијема и свакоме, да се народ српски за вријеме цијелог трајања затвора Милетићева у најмирнијем и најдостојанственијем држању налазио, а то је јасна свједоцба за дубоко у њему развијено осјећање поштовања према властима земаљским и њиховим одлукама, у толико јаснија свједоцба, што је исти народ најтврђе убијеђен био да Милетић није крив.

Но то ништа не смета, да народ наш, крај поштовања својих власти и њихових одлука, има своје одјелито мишљење о моралним и политичким крјепостима Милетића, баш и противно ономе, које влада има о њему. Па зар данас, кад се царска милост излила на Милетића, зар данас да се замијера том народу, ако на најневинији начин даде израза том свом мишљењу и убјеђењу: да Милетић није велеиздајник и да он има „ријетких заслуга на политичном и књижевном пољу“.

Ал баш да узмемо, да је Милетић учинио злочинство велеиздајства, ваља на уму имати да политичне кривице нијесу инфамне природе и да је код њих грађанска и политичка рехабилитација самим царским помиловањем потпуно постигнута. Кад то начело не би стојало, зар би онда н. пр. Андрашија, који је у своје вријеме мало друкчији велеиздајник био, могао икад врнути се из емиграције у нашу монархију, постати ту први министар и повјереник царев и стећи себи толико заслуга за ову царевину?

Будимо правични спрам свакога и не дајмо се занијети моментаним политичким струјама. Дрскост је од свакога, који би хтио да јасну светлост милости царске, која се на Милетића излила, засјењава старим рекриминацијама. И куд би нас то одвело, кад бисмо сада хтјели старе рабоше проучавати? Можда има људи, који мисле да је то најзгоднији и — најјефтинији начин, да се горе допадну и додворе; но ти су људи презирања достојни и не заслужују да им се озго друго што удијели до презирање.

Ја сам овдје изложио ток цијелог овог немилог догађаја и мој суд о њему. Може се ко слагати са мном, може ме ко и осудити за ово, ја не могу и не умијем друкчије. Моја памет даље не досиже, а коме је у глави јача свјетлост, ја га молим да засвјетли мало мени и мени подобнијема.

Што се тиче даљег развитка ове ствари, чујем да ће се управа читаоницо жалити министарству. Шта ће отуда доћи, видјећемо. Но дошло што му драго, ја бих свјетовао мојим суграђанима и члановима читаонице да свагда остану при оном достојанственом и озбиљном држању, којим су се до сад толико одликовали.“

Бојеви у Полимљу.

„Глас Црногорца“ описује те бојеве овако: „Трећи дан Божића изненади нас глас о новим бојевима у Полимљу између наше војске и арнаутско-турске. Послије боја и пораза турско-арнаутског код Велике, имали смо основани разлог закључити, да Арнаутима не ће више падати на ум, да наново задијевају Црногорце. И доиста њима то и не би више никад падало на ум, да у Призрену не сједи spiritus rector (дух управник) цијеле ове плаво-гусињске комедије и да он у својијем рукама не држи све конце, којима се с једне стране Јевропа заварава, с друге стране отпор против окупације црногорске потпирује и организује.

Да би се видјело каквим се перфидним средствима служи порта преко свог повјереника Муктар-паше у Призрену, ми ћемо у кратко навести, шта је претходило овим новим бојевима у Полимљу.

Порта је дала најсвечаније уљерење влади црногорској, како је Муктар-паша добио налог да „неодложно“ приступи к предаји Плава и Гусиња и у тој цијељи да крене с војском у те крајеве. Но да би се сваки могући повод сукобу избјегао, порта је представила у исто доба влади црногорској, како би добро било, да она не окупља много војске на граници Плава и Гусиња, него да држи војску мало подаље, а већ турска војска, која уђе под Муктаром у Плаво и Гусиње, биће довољна да тамо подржи мир и поредак приликом извршења предаје.

Црногорска влада, не хотећи показати неповјерење према једној влади с којом је ступила у у нове правилне одношаје, сматрала је, да ће поступити коректно, ако се одзове представљењима портиним и доиста је издала налог већем дијелу војске, да се тргне натраг у Црну Гору. И тако је од тог дијела војске један дио тргао се у Брцкут, други у Подгорицу.

Међу тијем Муктар је све више и више војске шиљао из Призрена у Плаво и Гусиње, тобоже да буду при предаји тијех мјеста, но он сам није се ни макао из Призрена. Кад је довољно војске турске придошло са стране, кад су арнаутски турци осјетили се довољно јаки, а дознали су, да је већи дио црногорске војске тргао натраг, тада су чинили оно, што су још у почетку наумили били, на што их је сам Муктар-паша упутио, и чему је без сумње и влада турска свој благослов дала. —

Арнаутски Турци и турски Арнаути крену се дакле трећи дан Божића рано у зору да ударе на Црногорце.

Ми ћемо овде описати, како су текли бојеви, који су се у слијед тога заметли, а за тијем ћемо проговорити коју ради оцјене овог поступка са стране Турске.

Кад су наше предстраже, које су стојале у Великој, Ржаници и Пепићима опазиле, да се Турци са силном војском крећу против њих, јаве

ЛИСТАК.

К. Г. ДАНИЛ (ДАНИЛО ПЕТРОВИЋ) и његова сликарска школа.[1])

У 51. и 52. броју (1879) овог поштованог листа донео сам кратку биографију овог знаменитог српског уметника. У кратко сам онда споменуо, да је он изврстним радом својим општу пажњу особито својих српских савременика на себе обратио и да је уз то по примеру других великих уметника и читаву школу основао, која и ако се није великим производима као учитељ одликовала, а ово је број српских вештака поширила и његовом раду шире познанство прибавила. Али основни правац његов није био онде довољно обележен, карактеристика његових израда није била означена. Без свега тога остаје биографија вазда празна и непотпуна, као што је слика најбољег уметника донде док јој боја живот не улије. Код сваког животописа најважнији део сачињавају особине дотичнога, под којима се разумевају својства која га од других људи разликују. Хронологија, генеалогија и остали додатци сваке биографије могу се тако исто важнима назвати, али је од њих у толико мања корист у колико је оно прво непотпуније. У чему би се иначе разликовала биографија знаменитог од незнатног човека, кад би им та главна разлика фалила? С тога нека је и мени дозвољено да још у нечем мој овдашњи животопис попуним и бар колико толико имена његових важнијих ученика пребројим. Тим ће се значај тог великог уметника моћи боље разумети а и рад његових ученика критичније оценити.

Као што је код свију народа, тако је и код нас у првом почетку сликарске уметности било. Остављајући на страну три најстарија сликара новијег доба наше уметности: З. Орфелина, Т. И. Чешљара и Арсу Теодоровића, чији рад при свој чувености њихових имена још довољно до данас није испитан, нашем сликарству при свом приличном броју уметника оскудевала је права оригиналност. Вазда су се наши уметници придржавали туђих угледа, као што то и Каниц сведочи. Час су прибегавали млетачкој школи, час талијанској, час опет разним немачким, особито пак бечким школама. Та везаност и неодлучност биће да је једини узрок, те се при свој даровитости и техничкој окретности неких наших уметника није могла основати чисто српска школа, што још тим већма у очи упада, пошто се зна, да су наши сликари врло широко поље за обилат рад имали, и што су многи по кад и кад наручбинама обасипани бивали. Ко то не верује, нека завири ма на ком крају где Срби живе у наше цркве или манастире па ће се уверити, да су то честа богате ризнице за уметника и знанца. Али се два пута чудити морамо да су то већином копије туђих уметника. На једну утеху своју можемо рећи, да су често први вештаци копирани. Ово правило не ваља а и не може се протегнути на све српске уметнике у свима случајевима, има живих и умрлих чијима се именима увек достојна пошта одати мора: има копија српских уметника у царској галерији у Петрограду, има српских оригинала у рукама најмоћнијих руских великаша, али што у опште важи то је: да је број првобитних сликара тако мален, да их човек на прстима једне руке избројати може.

У ту малену гомилицу спада без сумње и Г. К. Данил[1]) (или као што Каниц зна: Данило Петровић), за кога се с правом може рећи да је „наше горе лист“ — да је чисто српски уметник. Он је истина као што се је један учен Србин изразио „с немачким духом асимилиран“ био, али апстрахирајући ту ману која и код уметника других народа долази а већином од погрешног васпитања пониче, он је српски, чисто српски сликар. Колико се год држало да је он под упливом немачких и талијанских уметника до уметне висине дошао, што је вероватно и невероватно, ипак је у томе цела тежина његова означена, што он у нашим црквама није пресађивао туђе оригинале, него је сам у духу наше цркве стварао. Ни о једном српском уметнику није се досад толико еминентних научењака похвално и с признањем изразило као о њему. Примера ради наводим овде имена: арх. Павишевића[1]), Милана Кујунџића[2]), у Београду, пок. Ђуру Јакшића[3]), Николу Ђ. Вукићевића[4]), Фр. Каница[5]) и Карла Амвросија Гуча[6]) (умрло 1879.) чувеног чешког сликара.

[1]) Ради свезе а особито да олакшам посао онима који се за овај код нас тако по све литерарно заборављен и занемарен предмет интересују, навешћу овде места у којима се час у ширем, час у ужем обиму сликарство наше описује или расправља. И ако нисам овим сва места исцрпио, а оно сам ипак важнија и мени бар позната набројао. Бољег прегледа ради поделићу литературу сликарства у оцек који о старијем и оцек који о новијем говори:

А.) Старије српско сликарство: [1]) „Споменици старог српског сликарства“ I. „Застава“ 1874. бр. 133. — [2]) Фр. Каниц на много места у свом делу: „Serbien, historisch-ethnographische Reisestudien aus den Jahren 1859—1868.“ Leipzig 1868. и после у „Serbiens byzantinische Monumente.“ — 3.) „Путовање по славенским земљама Турске у Европи од гђце Г. Мјур Макензијеве и Игбијеве, с енглеског превео Ч. Мијатовић“ у Београду 1868. стр. 169, 170. 231—233, 317, и 501. — 4.) „Вила“ лист за забаву, књижевност и науку I. година (1865.) уредио и издао Стојан Новаковић у путничкој цртн Владана Ђорђевића: „Студеница“ стр. 27, и 46. — 5.) Руски конзул Хилфердинг који је писао међу осталим и „Историју Срба и Бугара“ прибележио је у опису свог путовања по старој Србији, Босни и Херцеговини такође доста ствари које у ову врсту уметности засецају. — 6.) „Глас Црногорца“ 1876. бр. 6.—11. у „опису манастира Мораче“. Исти је манастир описан још у једној црногорској „Грлици“ и једном „далматинском Магазину“. — 7.) „Гласник срп. уч. друштва“ 1873. књ. XXXVI. у „извештају изасланика уметничког оцека гг. Д. С. Милутиновића и М. Валтовића о своме пословању по Србији“ чини ми се има толико исто ствари ове врсте.

Б.) „Новије српско сликарство: 1.) „Неколико српских сликара, прилог историји те вештине у нас“ од Е. Петровића. „Заст.“ за 1874. бр. 103 — 2.) Занимљивих бележака има и „Отачаственн и општи земљопис за српску децу, са особитим обзиром на земље у којима наш народ живи“ итд. од Н. Ђ. Вукичевића. Панчево 1873. — 3.) „Новије српско сликарство“ „Заст.“ за 1875. бр. 2. — 4.) „Теодор Илић Чешљар, прилог културној повесници нашој из прошлог века“ (биографија) „Заст.“ за 1877. бр. 57. — 5.) „Константин Григоријевић Данил“ прилог за културну повесницу нашег века (биографија) „Заст.“ за 1879 бр. 51. и 52. — 6.) „Још неколико српских вештака, прилог историји српског сликарства,“ „Застава“ за 1879. бр. 142. — 7.) „Примедбе“ на чланак „К. Г. Данил“ од архимандрита крушедолског Саве Павишевића „Застава“ 1879. бр. 65. — 8.) Допуна и исправак чланку под бр. 5. од непознатог из Бел. Печујрета под рубриком „Н. Сад“. „Застава“ за 1879 год. бр. 65. — 9.) „Паво Симић“ (рођ. 1818. умрио 17. јануара 1876.) (биографија) в. „Србадија“ илустрован лист за забаву и поуку, год. 1876. бр. 3.—4. (фебруар) стр. 62. од непознатог. Сравни уз то и некролог истом у „Јавору“ за 1876. бројеви за јануар. — „Ђура Јакшић“ (Теорин) од Милана Кујунџића в. „Српска Зора“ илустрован лист за забаву и поуку. 1879. бр. 7. (јули) стр. 1. и следеће. Сравни уз то и некролог у „Заст.“ 1878. бројеви за новембар. — 11.) Има осим тога још ситнијих и незнатнијих вестица колико је мени познато у „Даници“ (особито за годину 1867—68.) „Матици“, „Јавору“, „Вили“ „Србадији“, „Млад. Србадији“, „Гл. Црногора“, „Народу“, „Панчевцу“, „Летописима“, итд. — 12.) Каниц у своме делу „Serbien“ страна 741—743. — 13.) „Фр. Каниц о српском сликарству“ превод из наведеног под бр. 12. од мене. „Застава“ за 1879 бр 198 и 199. — 14.) Смисао чланка под бр. 6. поремећен је крупним штампарским погрешкама. Те су погрешке исправљене „Заст.“ 1879. бр. 147

[1]) Сравни моје примедбе у мом преводу из Каница: „Фр. Каниц о српском сликарству“ који је не давно у овом листу штампан.

[1]) в. „Застава.“ за 1879. бр. 65. у својим „примедбама.“ [2]) „Српска Зора“ 3. о. г. бр. 7. стр. 2. [3]) „Заст.“ за 1879. бр. 52. [4]) „Отачаствени и општи земљопис“ итд. од Н. Ђ. Вукичевића стр. 22. [5]) „Serbien“ стр. 743. [6]) „Заст.“ за 1879. год. бр. 52.

(Наставиће се

то вишој војничкој управи, и добију од ове налог, да напусте горе речена мјеста и да се повуку к самоме средишту војске, које се налазило на Сјекирици планини. Пошто су предстраже наше, шљедујући добивеној заповјести, напустиле горња мјеста, уђе турско-арнаутска војска, на број 14000, у Велику, Ржаницу и Пепиће и опали та мјеста. Наша војска заузела је ове позиције: средиште је стојало и чекало Турке у грлу Полимља између Машнице и Муриња; једно одјељење стојало је у Цецуне, да би предуприједило могуће обилажење Турака од Гусиња преко Липовице; друго одјељење стојало је над Великом, да би пријечило придолазак Турака од Ругова. Док ја наша војска узмицала до одређених јој позиција, Турци почну трећи дан Божића у 9 сахата из јутра палити Велику, Ржаницу и Пепиће. Но још прије тога започне се бој на лијевој страни Лима код Муриња, гдје Турке сусрете Тодор Миљанов само с једним батаљоном, имајући још у ресерви један батаљон Морачана. Иза двије уре најжешћа боја напи сломе Турке и потерају их за Пепиће. Тамо сусретне наше јака турска ресерва, те се наши поломе и врате на Пепиће, гдје се уставе и наново бој отпочну. У исто вријеме војвода Марко Миљанов пошље командира Трифуна са 150 људи Тодору у помоћ. Исто и поп Ђока пријеђе Лим и прискочи у помоћ Тодору, те сви скупа ударе на Турке, сломе их и потјерају Брезовици. Тада сви Турци, што палише Велику и Ржаницу с десне стране Лима, ударе на поп Ђоку, Трифуна и Тодора. Нашијех је ту било око 600, Турака и Арнаута неколико хиљада. Бој би страшан, али војвода Марко са Кучима и Братоножићима удари озго и ослободи наше. Турци бише сломљени и у бјегство нагнани. На путу задјепе с њима бој Божина и тако одбише Турке к Новшићима. Бој је престао на двије уре пред акшам, што није у обичају турском, а то се стало због јакога њихова пораза. Турци су се били тако уредно као права регуларна војска. Јунаштво било је свакад на црногорској страни. Пуцњава је трајала цио дан непрекидно, понекад на неколико минута слијеваше се као у једну непрекидну грмљавину. Наше војске било је до 4000, од које је један батаљон стојао изван боја. Наших је погинуло 32, ранило се до 70. Турака је остало мртвих и рањених преко 1300. Највише су страдали Гусињани с околином.

ДОПИСИ.

(J. B.) Будим-Пешта 27. Јануара. (Са сабора. Претрес мочаријева предлога. Тиса у шкрипцу и кабинетско питање. Разно.) Ко што се рекло, тако се и збило. Прошли немири повлаче за собом олујину, која сво проузрочи у сабору узбурканих вала. Познати мочаријев предлог јуче је претресан у сабору, и то је тек први дан претреса. Тиса се пожурио, да изнесе пред сабор нацртану слику прошлих демонстрација, а све на основу званичних полицајних података. Изненађује, да министар-претседник од једанпут приписује пређашњим узбурканим догађајима велику важност, те вели да је у њима оличена сталешка борба, а овој би ваљало за рана на пут стати, да слобода не прекорачи одређених јој граница. У својем говору додао је Тиса, да ће се латити разних сретстава, да сапира мађарско друштво, — ако т. ј. већина узбуде за њ. У тим питањима ставиће пред сабор питање поверења, ил још коректније кабинетско питање.

Опозиција није олако примила налоге министрове. Већ сједињена опозиција захтевала је преко свога члана Силађија, да се штампају сви они податци, на основу којих је изводио претседник министарства своје наводе, да би тако посланици били што боље информисани о прошлим догађајима. То је у толико оправданије било, што се знаде, да је Тиса за време немира био не у Пешти но у Бечу, а овамо остентативно узима у обрану поступак полиције и умесност умешаја војничке силе.

Тиса усљед предлога Силађија нашао се у шкрипцу. Казало се овамо, да сједињена опозиција и посланици ван странака не ће гласати за предлог Мочарија, а овамо Силађи излази са предлогом, који тек за мало отступа од мочаријева. Да се усвоји, те да се штампају званични рапорти, ови би се доделили саборској секцији, да их испита и о том кућу извести. Ту смо скоро опет код предлога мочаријева. Појмљиво је дакле, да се Тиса одупрео; шта више изишао је на среду са кабинетским питањем, те рекао, да је по својој најбољој савести извео упитне наводе на основу званичних извешћа, а ако кућа не верује у истину његових саопштаја, да је готов насљеднику свом предати послове министра-претседника. Реткост од Тисе, јер се у опште знаде, да се Тиса баш не титра са стављањем кабинетских питања. Иза тога се гласало о силађијевом предлогу. Са 33 гласа већине одбијено је штампање, а претрес о поменутем предмету одгођен је за сутра т. ј. у среду.

Листови са разним тенденцијама разно и пресуђују јучерање појаве на сабору. Владини листови: „Хон“, „Флснер“, „Пестер Лојд“ веле, е је апсурдум захтевати, да парламент присваја ексекутивну власт, и да на свету нема владе, која би то допустила, и да нема парламента, који би тако што одобрио. Опозиција опет противно тврди, те н. пр. „Еђетертеш“ вели, да Тиса само с тога не дозвољава штампање, што су му наводи лажни.

Било како му драго. Владини листови и посланици либералне странке могу се ма и за часак радовати, што су при јучерашњем гласању постигли већину од 33 гласа, — без хрватских гласова, јер је ствар интерна, мађарска. Како ће та већина расти и падати сутра и на даље, видићемо. Са 33 гласа већине дало би се још дуго владати, а особито још Тиси, који се одлучио да влада и уз један само глас већине. Он се слабо обазире на пређашње владе из деакове странке, које су давале оставку и у случајевима, када су имале у сабору већину, ал кад су видиле, да не уживају јавног општег поверења. Да данас тисина влада не ужива ни какве популарности, то је свакоме познато. Већина данашње странке, што је уз Тису, би ће уза сваку владу. Отуд и позивају толико пута листови опозиције Тису да захвали, да не уноси само већу корупцију у народ, који више нема вере, да ће га Тиса спасти. У колико играју улогу у тим приликама и лична питања, није истраживати. Системе се и не могу мењати с дана у дан.

Сутра се продужује дебата о Мочаријевом предлогу. Колико ће трајати, не може се још за извесно претсказати. Веле да ће трајати до недеље, а може бити још и дуже. Разуме се, да ће у дебати учествовати посланици опозиције све три боје, нарочито крајњи левичари. Говориће и многи посланици владине странке, да одбију од себе пребацивање, као да је у владиној странци овладала корупција. Биће интересантан развој дебате. У скицама ћу вам је јављати.

Опозиција се теши тиме, што ће јој идућих дана бити више чланова на окупу. Приликом јучерашњег гласања фалило је 80 опозицијонара. Као што влада телеграфски позива за сутра верне јој, тако и опозиција не седи скрштених руку, но тако исто ради. Нема сумње, да ће на сутрашњој седници бити много више посланика на окупу.

С дана у дан избија на површину све већма и већма корупција у круговима и међу појединцима, што су близу владе. Кроника шкандала попуњена је са два нова случаја. Посланик Нађ, један од присних Тисиних повредио је судску секвестуру, те дотични суд тражи од сабора, да изда Пађа, како би против истога могао повести криминалну истрагу. Опет неки Паус, карансебешки поджупан, проневерио хиљаде, те утекао. Све то баца гадну сенку и на Тису, ма да нико не сумња у чистоћу руку му. Није сретан у многима из околице. Крај тога, чује се још последњих дана, да неки посланици либералне странке иступају из клуба. У тим и таким приликама са свим је вероватна верзија, да многи од владиних посланика не мисле, да ће се Тиса још дуго моћи одржати. Рачуна се од прилике до претреса овогодишњег бицеа. За сад још не мисле ти исти посланици заузимати противан положај према Тиси, ако ових дана изнесе пред сабор кабинетско питање. За сад су још ради да га одрже, да бар са чашћу падне, кад дође до падања. Говори се и то, да је Тиса и сам изјавио, да ће отступити, ако при гласању о кабинетском питању не буде имао уза се бар прилично већину. Са десет само гласова већине, отступио би. Та изјава Тисина базирала би се на бечким листовима. У ту и таку Тисину изјаву не треба одвећ вере полагати. Давно је већ садањи мађарски претседник министарства одлучан да влада са једним и два гласа већине, — но ипак са љубопитством идемо на сусрет развићу може бити замашнијих догађаја, што ће да се развију из дебате о Мочаријевом предлогу.

— Јуче је овде прослављен дан св. Саве и успомена на незаборавног српског добротвора Саву Текелију. К'о свугде у нас, тако се и овде у туђини на тај дан држи освећење водице у овдашњој српској школи и текелијином заводу са обичним церемонијалом у таким приликама. Са задовољством можемо констатовати, да се овдашња наша публика, па шта више и она отменија, интересује за ту народну свечаност у нас Срба. Светкујући своје народне празнике, поглавито пак св. Саву, показујемо у једно, да умемо поштовати своје, да смо Срби.

— Тај исти дан положио је овде адвокатски испит (цензуру) др. Стева Удицки из Велике Кикинде.

= **Карловац**, 12. јануара. (Обнова наше српске општине овђе. Богојављенска светковина и кобни појави. Гласови из народа. Разно.) На све оно што је познато од прије, и какове прљаве послове своје подметаху свакојаки сплеткари у овој нашој општини, то се неда ни споменути, а камо ли још један пут приповједати! С тога нека буде овђе доста да надовежемо да је наша општина држала пред божић своју обнову. Ту је изабрано ново частништво а претједник је нови г. Перо Слијепчевић. Лијепо расположење у цијелој општини заиста је виђено јавно. Израза имамо пред очима сваком даном приликом.

Ми не хтједосмо похитати на јавност широ са нашима приликама, е мислисмо нека добра воља и братинска слога међу нама очврсне и ојача, јер нама треба да српску народну снагу прикупљамо и на срећу нашега народа сви мислимо и радимо! Очите и свестране неприлике српскога свијета то нама данас најсилније налажу и ишту заједничку рукупомоћ ваљда најбржу и најпоузданију на нашем народном и црквено-просвјетном пољу, ђе су тавни облаци опет се натуштили над главом наше аутономије!!...

Такове мисли имадосмо мотрећи на све прилике домаће па и околне, те дадосмо се на постојану резерву очекивајући да други прије даду од себе знака и гласа, а ми имамо увјек доста времена да и на јавности широј по коју прозборимо. Прошло је доста дуго, па не бијаше никакова гласа, не нађосмо ни једнога словца од оне стране, која иначе злурада узима сваки бољи појав у овостраном Српству, те настојава у сваку цијепу да нам помрси нашу слогу и нашу напредњу радњу. —

Познати хрвацки листови бар не рекоше ни једне ни бијеле ни црне о обнови наше општине. Ово до душе пада нам у очи (а према горкоме искуству), и пак неки добричине узимају то демонстративно мучање као знак времена, те се и повеселише у неку реку „е су се опаметили на тој страни већ од некада.“ (Охо!)

Ма кога су змије клале тај се и гуштера боји — вели стара српска пословица. Ја богме ту се немогу веселити. Да не спомињем ништа од свега онога што се противу српскога имена у опште туда још све једначице надима, доста је ако овђе предајем нашим аналима два факта, који нама побијају сву ту „радост“ прерану што хрвацки листови муче.

Ево дакле што се не може премучати.

На наше богојављење обична војничка почасна пратња наше литије на воду-Купу и пуковнијска музика ма да нам је по „закону“ обећана, али у оно исто доба када је требало да прати литију, а та сва „асистенција“ војничка од једнога пута изостаде а под изговором, „да војници не могу на љуту студен“. Него ми богме свршисмо нашу литију по обичају и без војничке пратње. Старо и младо, мушко и женско, чак и ђечица маљушна идосмо на „Јордан“, па баш никога од нас не уједе „љута зима“. Послије добијемо гласа, да у Загребу војницима није сметала зима, ма да онамо мора много љућа студен бити него овђе, јер у Загребу је сјевернији и горовитији положај, а овђе је равница.

То је један факат, који је мимогред буди речено притужбом наше општине још у надлежној расправи. С тога уздржавамо се од свакога нагађања даљега, нити баш маримо ако је и у томе што то тенденције против наше обновљене општине, и већ према гласу од патријарове „пензије“ па до митрополитанске „администрације“. Него други је факат нешто још пикантнији. Ово: Говори се по народу, да је из Плашкога потекла „строга“ забрана неке пјесме светосавске, да се несмје у цркви пјевати ништа што није у „Катавасији“ наштампано, јер се црквена заједница ремети „непозваном“ пјесмом, и јер је та пјесма политична „агитација“. Ја имам један примјерак достављен с једнога краја овамо, ма незнам да ли је вјеран препис, а стари прота „налаже“ да се та „окружница“ упише у протокол циркуларни, па тек овако нагласива: „...будућега знања ради потомства увести не пропустите“.

Ја ово биљежим како рекох у књигу нашега времена, а колико и овај (можда баш такови) случај стоји у свези наших „приключенија“... то нећу овђе претресати, јер незнам који текст св. Савске пјесме тако је страшан, да се преко њега само мртвога може поћи зар у — Даљ... и Босну...

Већма нас боли што народ овамо злопати од глади и свакс несташице, а сити лако би смо отрпили и такове експекторације, за које немају Срби баш најбољега апетита. Vederemo!

Са светосавске светковине у Новом Саду

Говор дра Милана Савића у гимназијској дворани.

При данашњој светковини, која је посвећена успомени првога просветитеља српског, држим да би згодно било прозборити о науци, која је човеку у толико најближа, јер се тиче његова развитка, умнога и моралнога, и у коју се при свем тим, или баш с тога, увукло понајвише обмане, противности и лажи. Ја говорим о историјској науци а покушаћу да развијем, како је могуће доћи до поузданог сазнавања на њеноме пољу.

Већ су на први поглед основане тужбе, да је историјско знање у вечитоме колебању; што се данас испитало, може се сутра већ опорећи, и у колико наука сјајније напредује, у толико и брише многе догађаје, који су негда важили за истинити; та само која година успешнога рада разгонила је тмину са много векова.

Свака људска представа почиње с обманом, свако знање пак са сумњом, која обману уклања; противно од сваког душевног живота била би тромост, која се придржава окорелих прича, и која је у томе сретна и задовољна.

Шта је пак нужно, да се у историјском истраживању овај или опај догађај држи за истинит, за доказан?

Природњак има с таквим предметима посла, које може посматрати својим рођеним чулима, где се дакле при истраживању може ослонити на себе самог. Он се може лако уверити о томе, е да ли је о своме објекту истиниту пресуду изрекао, кад своје експериментирање подвргне нужној контроли.

Историку је пак предмет делање и стање људско, такав материјал дакле, који само од чести спада у обим чулнога опажања, и који се баш у главноме, у расположењу, у мотивима и тенденцијама особа, које раде, тек само душевним разумевањем може схватити. Ту отпадају средства тачне контроле, којима природњак располаже, а наиме, историк је врло ретко у стању да саопштава по своме сопственоме посматрању и искуству. Обично је принуђен да закључује сам догађај из неких видимих остатака и учинака, или мора себи да замисли слику по исказима других особа, које су догађај доживиле, и онда по свој прилици добро посматрале, или пак саме тек дознале од очевидаца, и онда тек по свој прилици од поузданих очевидаца.

Да је први начин поузданији, о томе нема сумње. Видити сам предмет, па ма и одломке његове много је сигурније него чути о њему и од најбољих очевидаца, и кад историк нађе на такве реалне остатке минулих догађаја, онда тек долази у положај, који је у многоме сличан положају природњака: са истом сигурношћу с којом доказује геолог по окаминама, петрефактима негдашњи развитак земљине коре, развија историк из споменика и повеља прошлост људскога живота. До душе, човечије се стање са уплива личне слободе не развија тако редовно, као земљино; закључак дакле из појединог остатка на цело стање у историји није свагда тако поуздан, као у природи. Али су за то за историјско истраживање одломци људског рада богатији, финији и разноврснији; они су напуњени траговима свеколикот умног развитка. Поред споменика и повеља, што показују успехе најразличнијег деловања, има и писама, депеша, докумената, што не причају, већ су по себи део радње, а по њиховом се реду даје извести и постанак и свеза у догађајима. Ако је могуће употребити материјал те врсте, онда се ограничава историјска критика само на питање, је ли документат заиста онај, за који се издаје, т. ј. је ли документат истинит или лажан. Истражна је радња довршена тиме, заостаје само тај материјал згодно употребити.

Са свим је пак друкча околност, ако историк за изворе не може да употреби остатке догађаја, већ само приче о њима: то је онда поље, где почиње историјска критика у ужем смислу речи, а пресуда њена оснива тек могућност науке. Да видимо то из ближе.

Ко догађај који по причању трећег хоће да сазна, мора испитивати вредност својих извора, јесу ли првобитни или не, јесу ли партајични или не; он треба да се увери, да ли му је сведок истину хтео и могао рећи, и да ли се истина у строгом смислу речи изрећи даје. Појединa белешка, коју није тешко схватити, можда иде од уста до уста а да се опет зато не изопачи јако; друкче пак стоји ствар, кад се појединости множе, кад ваља пријавити развитак, стање па можда и пресуду о догађају ком. — Искуство, не само историјско, већ и психолошко нас учи, да ни најобичнији предмет не исказују два известиоца на исти начин, шта више, да један те један известилац, при опетовању своје приче мења не само речи, већ и мњење; другим речма: ни један објективан догађај не пролази кроз схватање и приказивање човечијег духа, а да не претрпи од њега мање или више промене, јер лична нарав приповедачева упливише на материјал. То је као кад пролази бео зрак постепено кроз разно бојадисана стакла; слика истина задржава своје прво битне контуре, али се појављује у боји дотичног стаклета. Тако је и кад се приповеда; не помаже ту ни оштроумље, јер првобитни утисци добију други облик; не смета ту ни највећа љубав к истини, јер је приповедач у тренутку свог приповедања скроз убеђен, да говори истину.

Узмимо н. пр. дописе, што их шаљу заступници својим владама, и у којима хоће на сваки начин да су искрени. Како ли се разликује допис једног заступника од дописа другог о једном истом предмету; та има о томе тма примера. Говори и дебате остају оне исте, а до каквог ли облика долазе, кад субјективна нарав којег заступника упливише на њихово претапање! То се исто опажа и код оних, који у доцнијем добу пишу своје мемоаре, кад им је можда попустило памтење или кад су назоре изменили. Маршал Мармон у својим мемоарима одштампао је и најважније документе, није дакле никако хтео да обмане читаоца. Тим је онда и чудноватије, што је на многим местима текст његов баш противан званичним актима. На то је за цело мислио и Гете, кад је своме животопису додао речи Wahrheit und Dichtung.

И заиста, ван оних остатака од самих догађаја, састоји се све историјско предање из смесе од истине и неистине. Ми не видимо у приповеткама баш саме предмете, већ просто утиске, што их учинише ти предмети у души известиоца нашег, и знамо, да му се прича не слаже са свим са предметом. Из приповетке закључити први облик утиска, а из тога опет облик догађаја, отклонити до-

датке и измене субјективнога упливисања, и на тај начин поновити објективан догађај: то је, по своме најопширнијем и најтачнијем изразу, посао историјске критике.

Да дође до тога, има она у опште два правца.

Личност известиочева је тако рећи посредник, медиум, кроз који допире светлост догађаја до ока испитачева, онај медиум дакле, који зрак, као што смо видели, никад не пропушта са свим чистог и непреломљеног. До тога је стало сад, добро прорачунати, у колико се зрак мути и прелама, а за то је нужно, добро познавати личну нарав сваког известиоца. У животу се учи, да је човек у стању нарав другога, ако и не опажати, а оно бар разумети, и то разумети до сваке појединости његових разлога и побуда. Песник и уметник показују нам тачним снимањем, педагог и владар сигурним управљањем, да је могуће уживити се у унутрашњост другог човека, да је могуће прислушкивати постанак његових побуда, схватити начин и правац његових представа и осећаја. Такво је шта потребно историчару; то је, што му даје извесност у историјскоме знању, што му обезбеђује закључак, е да ли се приповетка слаже са догађајем.

Али то разумевање има своје унутрашње међе, која зависи од својстава личне нарави, спољашњега оквира, од непотпуности историјске вести. Онда ступа у радњу онај други начин, оно друго поступање. Као год што наука закључује из поуздане појединости даљу свезу у догађајима, тако исто закључује из познате свезе још непознату појединост. Могућност и поузданост закључка тог основане су на опажању, да ни један историјски догађај не стоји усамљен и одељен. Шта више, сваки је по времену и простору, по узроку и учинку у свези с другим догађајем, упливише на овај по сталним видљивим законима, као год што и обратно овај упливише на њега натраг. Пошто се та свеза никако не да порећи, то онда на сваки начин мора лоше схватање којег догађаја доћи у сукоб са ваљаном сликом другог догађаја: или рађа једна погрешка одмах и друге, или се раскине свеза у догађајима, те нас упућује тако на извор саме погрешке.

Испитивање известилаца по нарави њихове личности; испитивање догађаја по њиховој свези у времену и простору, узроку и учинку: то су та два рада историјске критике, то су први услови сваког историјског знања.

Некад, да боме, није се много обзирало на начела историјске критике; та је дисциплина још млада према наукама у опште, те је и имала многа и тешка посла да одели обмане од истине. Посао је тај био трудан, често неблагодаран, али је успех био тим сталнији и сјајнији. Та сва радња средњовечких повесничара није била друго што, до навађање фантастичних догађаја и слепо придржавање иоле припознатих писаца, а том је приликом понајвише патила историјска истина. Зар би постало гатке о Виљему Телу, која нема ни труни истине у себи; зар би — да се обазремо и на наше прилике — могла набујати слика Краљевића Марка и у озбиљним списима тако, каква је данас у народном мњењу? Швајцарски народ љуби свога Тела, српски свога Марка, нека их, нек постоје те слике у народу, оне су успомене из сретних времена, али се пред историјском критиком никако одржати не могу. —

У природним наукама влада начело, да се не сме тврдити ништа, што се не оснива на критичноме доказу, што се не слаже са законитом свезом самих ствари, јер се зна, да оно, што није подигнуто на законитим правилима, и што не доводи до сазнавања таквих правила, не спада никако у битност науке. Та су начела и у битности историјског истраживања, и само је поступање том приликом мање коректно, јер ту силније делују него у физици наклоности човечијег срца, жеље и тежње људске праксе. Наука се пак не може обзирати на жеље и наклоности, него ли на истину.

И докле допиру та начела, дотле допире и наука. У њеним је међама могућност сигурнога, објективнога сазнавања, ван те међе влада субјективна фантазија. Ми заиста не ћемо да је презиремо, она ствара ван лажи и измишљотина без језгре, народима најузвишенију поезију и стоји у свези са најплеменитијим осећајима човечијих груди, са религиозним и патриотским одушевљењем. Нека јој је свуда места, само не у науци, у сазнавању објективне истине и њених закона.*)

*) При изради употребио сам међу осталим поглавито чланак проф. дра Х. Сибла „О законима историјског знања“ и своје белешке из предавања проф дра Ђ. Фрогта и Х. Вутка у Липском.

Говор Мише Димитријевића потпредседника књижевног одељења у свечаној седници књижевног одељења „Матице српске“ на светога Саву 1880.

Поштована господо и госпође! Леп је заиста ово обичај, што га је Матица српска завела, да на дан смрти онога човека, који је прву гранчицу на пољу наше народне просвете засадио, на дан просветитеља Саве Немањића, — прослави увек спомен оних мужева, који су себи за просвету нашега народа бесмртних заслуга стекли. И нехотице је пала мени у део та почаст, да данашњем одличном збору председавам и да нашу заслужну старину, од дужег времена оболелог председника матичиног, г. Стевана Брановачког по невољи заменим.

Што човека међу осталим природним створовима одликује, то је у њему она урођена тежња, да себе обесмрти и овековечи. Сво делање човеково, цео живот његов управљен је на то, да и онда, кад мулики пламен народне образованости разгорети. Нека је дакле добродошла свака нова жишка на жртвенику народне просвете, и нека је опет за свагда слава човеку, који је најновију такву жишку упалио, нека је слава најновијем добротвору нашем, Сими Ђорђевићу!

Дунав код Новог Сада.

Ја сам у своме првом великом писму у „Застави“ нашем свету назначио да ће лед код Пеште поћи тако око среде фебруара ове године, и мало касније по тим да ће се кренути и код Новог Сада и да ће тај догађај у природи бити скопчан са опасношћу по обе вароши, јер је код обе Дунав неприродно стешњен. — Код Пеште у некој знатној мери још јаче но код Новог Сада.

Канда ће да се уроди моја реч.

Ал баш кад ја оно прво писмо писах, паде велика киша од 67 милиметара код Ишла у сливу дунавском; та вода даде Дунаву такву снагу, да овај подиже више Беча лед, и да га одгура за неколико дана до испод Пожуна. Ал овде је плићак. Овде се дели Дунав у много струка и дунаваца, због чега нема ни један дубоке воде. Лед се овде био дакле у плићагу уватио за дно корита, те га вода немогаше дићи, већ прелије преко њега, и ено неки дванаест села и више на островима Шит (Сип, насип) поплављени. При том је лед почетком овог месеца дакле о нашем божићу врло једар још био, и доцније је још одебљао зимом. Ал та велика вода, што се овде у Бечу на водомери указа у свом врхунцу 4. јан. (23. дец,) зором са 3.50 м. та велика вода морала је прохујати, кано вијугање змије поред свију места низ Дунаво, међер поред Ваца, Будим-Пеште, Мохача, Вуковара, Новог Сада и т. д. у пркос томе што је лед од Пожуна па до Казана још чврст био и стајао.

Но мене се сад тицало, да израчунам, кад ће та вијуга велике воде приспети на свом путу код Будим-Пеште, кад код Мохача и Новог Сада? По мом рачуну на основу мојих бележака указао се је дан 22. јануар (10.) за Нови Сад, да ће ту Дунав највиши бити.

Ја на то пишем вами оно друго писмо што је изашло у „Застави“ од 30. децембра 1879. у ком велим, да ће велика вода прва ове године отићи у Нови Сад између 20. и 30. јануара по нов. Ја неимадо смелост, да рекнем по свом рачуну дан 22. јануара, јер могу кише наврети, те пореметити рачун.

Ал у току воде и времена видо из мојих бележака ову скалу.

У Буда-Пешти највиша вода на дан 13. (1.) јануара у $1^3/_4$ часа после подне на водомевери главној 5.48 метар и сад пада;

и кад видо даље, да је у Мохачу Дунав на врхунцу свом на дан 17. (5.) јан. са 5.31 м. и сад пада, онда ми је лако било да прорачуним то змијинско дунављево вијугање кад ће приспети код Новога Сада.

Ево рачун. Кад је требала највећа вода од Пеште до Мохача четири дана 13—17 и кад је од Мохача до Новога Сава прилично толико исто дужине, онда ће Дунав после других четир дана међер 17—21. јануара (5—9) бити највише код Новога Сада. Усљед тога рачуна телеграфишем вам ја 8. (20.) јануара свако: „Прексутра ће почети Дунав да опада у Новоме Саду. Небрините се за сад.“

И гле „Пестер Лојд“ вечерни лист од 22. јан. јавља из Новога Сада: „Вода овде 21. у вече 4·16 м. а исти лист од 23. јавља овде 22. у вече 4.15 м.

Ово нек је слава — не моја, — већ слава науци и рачуну.

Ја ово за то овде вами пишем, да покажем научном свету, да човек бележећи и мотрећи може да наиђе на кључ, по којиме је у стању да прорачуни унапред за неколико дана или недеља, код који опасност прети од поплаве. Ја дакле ово не пишем вами, да се фалим и хвастам и из сујете, већ да покажем стручњацима и инжињирима у Угарској, да треба сваки од њи исто тако да бележи и мотри па ће од прилике знати, кад прети опасност и у којој мери вароши оној у којој он живи или служи.

А то за то треба да зна, да се могу жители благовремено спремети на свашта, а не као што су 1838. у Пешти и 1879. у Сегедину стотинама морали да погину изненађени поплавом.

Стручњаку, научњаку не треба никада поплава изненада да дође. За то су водомере, за то постоје међународне станице метеоролошке; да видимо колико је зиме, снега и кише пало, који ветар влада кад ће општи југ настати и како те чињенице стоје на свакој појединој реци, које вода мора да прође поред или крај оне вароши где исти научењак живи.

С Богом! Ваш

У Бечу 13. (25.) јануара 1880.

Јован Стефановић витез Виловски,
ц. кр. мајор.

Вести из народа.

Из Митровице нам брзојављају, да је 27 јануара седница обћинског већа једногласно изјавила неповерење своме начелнику, умировљеноме мајору Стојану Срећеновићу, који унаточ томе нехтеде одступити.

Нови Сад, 17. јан. У 199. бр. пр. г. овога листа рефлектовали смо на два у старој „Преси“ наведена тобожна два случаја у историји наше цркве, којима је пешт. дописник „Пресе“ хтео да оправда данашње администраторство у нашој јерархији, и пошто смо први случај разложили, и „Пресин“ навод побили, казали смо за други случај са митрополитом Вић. Јовановићем, и Николом Димитријевићем, да нам „тога околности нису изближе познате, тешко да ће бити налик на данашњи случај, и да је владика Никола Димитријевић био и само неки коадјутор. Та су времена тамна.“

Ми смо међу тим разбирали за мњење једног припознатог историка српског, а и то не само у погледу световне, него и црквене историје, коме су извори историјски приступни. Он потврђује, да се први случај са Вић. Поповићем и Мојсилом Петровићем онако збио, као што смо ми навели и да није ни налик на данашњи; а што се другога нама непознатијег случаја тиче, да тога није ни било, да владика Димитријевић нити је био за живота митрополита овоме коадјутор, нити у обште какав администратор, него да је тек после смрти митрополита наименован за администратора онаког, какав је доцније постављан за време интеркалара, а да је сабор онда и противу тога жалбу подигао. Оволико до противног доказа, јер „affirmanti incumbit probatio.“ (који каже, да је што било, треба да докаже) а дописнику је државна архива отворена премда смо и то разложили, да из једног таног, једностраног случаја, и то од пре 150 год. дана, не би се никако извести дало оправдање данашњег поступка.

— Поздравна споменица, што је српска омладина у Будим-Пешти дру Светозару Милетићу послала, стигла је на своје опредељење о св. Сави. И ако је садржина пуна осећаја, мисли и одушевљења тако, да би се без зазора и запреке могла на јавност изнети, то смо се, као што већ једном на овом месту рекосмо, из других разлога бар за сад уздржали од тога, да је саопштимо. Међутим вредно је и занимљиво, да се спомене спољашњи облик тога „албума“. Спољна израда ремек је будим-пештанског књижара Познера. Спољне корице су од црвене свиле са златним шарама и позлаћеним монограмом Милетићевим. Унутрашња је постава од беле свиле, а унутрашње корице опет од плаве, тако да је ту варијација српских боја. На првом насловном листу, који је украшен дивним цртежима и бојама, стоји штампани слови: „Српска омладина у Будим-Пешти дру Светозару Милетићу, приликом ослобођења му из затвора 15. (27.) новембра 1879.“ На листу, где почиње адреса, насликано је у бојама знамење слободе: девојка са раскинутих ланци и црвено-плаво-белом заставом, коју високо у руци држи. Сљедује садржај адресе, калиграфски написан, а за тим потписи. Ова је адреса и по унутрашњости и спољашности вршак завршених поздрава.

— И у тако званом „Сремском Хрвату“ у бр. 4. о. г., који вам је случајно до руке дошао, читамо чланак, који хоће да расправља одношаје у Босни и у којем се напада на наш лист због оног чланка: Хрватство у Босни. Ако би који дописник наш из Срема нашао за вредно, да сузбије нападаје тога листа, то не бранимо, али ми од своје стране нећемо се упуштати у полемику са тим листом, као што ни до сад нисмо на њ обраћали пажње. Нама не може бити до препирке онде, где смо унапред уверени, да отуда никаква позитивна резултата бити неће, а то је случај у овој прилици.

НОВИЈЕ.

— „П. Л.“ телеграфишу из Цариграда, да ће нови новопазарски гувернер, Сулејман паша ово дана доћи у Сеницу и одртле походити Аустро-угарске посаде на Лиму. Сулејман је у једно наименован за врховног заповедника турске војске у новопазарском пашалуку.

— Цариградски „Вакит“ обнародовао записник новопазарске конвенције. Порта изјавила Аустро-угарском пословођи, да она не зна ништа за то обнародовање, те исто проглашује лажним. Порта је у једно забранила, да се даљи записници не смеју обнародовати.

— „П. Л.“ дознаје, да није истина да су Аустро-Угарска, Енглеска и Француска захтевале од Порте, да се што пре безусловно спроведу све тачке берлинског уговора које се тичу Турске, јер то би била пресија.

— Бечким „Нем. нов.“ телеграфишу из Атине, да је грчком пуномоћнику Брајили, наложено, да преговоре с Портом о уређењу грчко-турских граница прекине и да се врати у Атину, Грчка влада позваће окружницом силе, да реше што у том питању.

— Енглески посланик у Цараграду, Лејардо, послао је Порти ноту, у којој тачку по тачку побија тураку ноту у ствари „библијске афере.“ Министар спољашњих, Сава паша, одговорио је на то нотом, у којој се нарочито на то позива, да се слобода вероисповести не сме збркати с верском пропагандом, која се у свима земљама само до неке извесне границе сме терати.

ИДЕ ДОДАТАК.

Додатак „Заставе“ к броју 8.

НАЈНОВИЈА НАКЛАДА КЊИЖАРЕ БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА
У ПАНЧЕВУ.

Календар за зид за 1880 год.
вештачки илустрован у Србству још не виђено, на картону прилепљен.
ф. 1.—

ПУТ ОКО СВЕТА
за осамдесет дана
од
ЖИЛ ВЕРНА.
Са више слика украшено.
ф. 1.—

ВЕЛИКИ
СРПСКИ КУВАР
за српске домаћице и оне који желе то бити, као и за све гостионичаре.
Саставила Х. Л.
Друго поправљено и умножено издање.
ф. 1.— тврдо везано ф. 1·30

ПАНЧЕВАЦ
КАЛЕНДАР ЗА НАРОД
за 1880 год.
с великим сликама.
30 нов. на више, за готово 20 нов.

ДУХОВНЕ БЕСЕДЕ
ЗА НАРОД
написао
Ј. Вукадиновић
прота.
1 фор. 20 нов.

КУЋЕВНИ ЛЕКАР
или најважнија упутства при лечењу свију бол сти као и за очување здравља.
Према приликама у којима српски народ живи и по најновијим медицинским делима и своме вишегодишњем искуству
саставио
Др. Н. Сремац, практични лекар.
Ф. 1.20 — у фином платненом повезу Ф. 1.80.

ПРИПОВЕТКЕ
М. П. Шапчанина.
ДРУГА КЊИГА.
Туђа крв. — Хомољска лепотица. — Катанска буна. — Владичина сестра — Свирачица. — Предбројници (слике)
1 ф елегантно везано 2 ф.

ВЕРЕНИЦА ЦРНОГОРКА
НОВЕЛА.
написао
Др. М. Полит-Десанчић
ДРУГО ИЗДАЊЕ.
20 н.

ПРОПАСТ
ЦАРСТВА СРПСКОГ
у народ. песмама
Са сликом „Бој на Косову.“
15 новчића.

МИЛОШ ОБИЛИЋ
у народ. песмама
Са сликом његовом.
15 н.

ЦАР ЛАЗАР
у народ. песмама
са сликом његовом.
15 новч.

СРПСКА ЗОРА
илустрован лист за забаву и поуку.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ
ТОДОР СТЕФАНОВИЋ ВИЛОВСКИ.
Година пета.

„СРПСКА ЗОРА“ ступа у пету годину свога опстанка. Позивајући српску публику да се и на даље претплаћује на наш лист, уједно је молимо, да се својски заузме око распростирања „СРПСКЕ ЗОРЕ.“

Како опстанак и напредак нашега листа једино зависи од одзива наше публике, то се њојзи обраћамо као јединој заштитници нашега подузећа. Нарочито молимо наше дичне Српкиње, да нам у томе помогну, јер су оне највише кадре утицајем и заузетошћу својом допринети, да „СРПСКА ЗОРА“ допре у све крајеве наше, и да је прими у своју кућу свака поле изображенија српска породица.

А што и не би рођено чедо нашло скровишта под српском стрејом, кад ено видимо, где се под њом шире туђинци. На жалост, слабо ћеш где наћи „СРПТКУ ЗОРУ“, али „Ueber Land und Meer“, „Illustrirte Welt“ и други слични часописи имају приступа свуда. Нема сумње да би се овако подузеће и у српском народу одржало и да би ухватило у њему корена, само кад би сви прионули да га подпомогну. Паша интелигенција је у првом реду позвана, да држањем овакога листа даде добар пример и осталим слојевима нашега народа, да обезбеђењем таковог подузећа припомогне нашој књижевности, и — што је најглавније — да тиме осигура опстанак листу, који је пре свега намењен онноме делу наше публике, коме је српски лист једина забава, јер не може држати стране, а нарочито немачке и француске часописе.

Да би „СРПСКА ЗОРА“ ове године лакше излазити могла, ми смо се решили: 1. да не дајемо лист на вересију, као што смо до сада чинили, и 2. да укинемо бенефицију, коју су до сад ђаци уживали.

Оно прво чине сви наши листови, па за што баш ми то да не чинимо, тим пре када смо се из сопственог искуства уверили, да вересија упропашћава подузећа, која су скопчана с тако огромним трошковима, као што су трошкови око нашега листа. Оно друго такође смо морали учинити у интересу одржања „СРПСКЕ ЗОРЕ“, јер смо се уверили, да већи део ђака, који су уживали ову олакшицу, нису уредно плаћали а многи нам и сад још дугују.

Но поред свег тога ми смо спремни да дајемо лист у пола цене одиста сиромашним ђацима. У опште смо ради да олакшамо држање нашега листа ономе, који то одиста заслужује, али од поле имућнијих пријатеља наше књижевности, од наших родољуба захтевамо, да се редовно претплаћују на наш лист, јер од редовног уплаћивања зависи и редовно излажење листа.

Формат ће листу бити, какав је и до сада био, а тако и цена.

Излишно је да овде спомињемо шта ћемо у овој години доносити и како ћемо уређивати лист, јер је довољно да се позовемо на досадањи рад и да обећамо читаоцима, да ћемо у истом правцу наставити издавање нашега листа, и да ћемо се трудити, да га унапредимо и усавршимо.

На нашем листу раде најпознатије књижевничке снаге а уз њих неколицина млађих књижевника. Нећ-мо погрешити ако овде саопштимо имена наших поштованих сарадника. Ево тих имена: **Миша Димитријевић, Едвард Јелинек, Змај Јован Јовановић, др. Милан Јовановић. Н. С. Јовановић у Паризу, Ф. Каниц, др. Лаза Костић, Милан Кујунџић, Љубомир П. Ненадовић, Стојан Новаковић, др. Јован Пачу, Сава Петровић, Иван В. Поповић, Ђорђе Рајковић, мајор Јован Стефановић Виловски, Јован Симеоновић Чокић, Танасије Миленковић, Паја Марковић, проф. Андрија Матић, Милорад П. Шапчанин, Ј. Це и др. Лазар Лазаревић.**

Прошле године штампали смо у листу 19 и више које већих, које мањих, које оригиналних, а које преведених романа, новела и прича, 31 поучан чланак, 8 омањих чланака и извештаја, 23 критике и рецензије, 14 животописа и других описа, а осим тога доносили смо у сваком броју по једну, по две одабраније песме. У нашој кроници, која је обухваћала: књижевност, новинарство, школу и цркву, позориште и уметност, политику, друштвени живот, индустрију и обрт, лица и ситнице, извештавали смо читаоце о свим важнијим догађајима на књижевно-културном пољу како у нас Срба, тако и у страних народа. Донашањем задаћа, ребуса и коњичких скокова одговорили смо оном делу публике, који је то од нас потраживао.

Слика, које већих које мањих, донели смо прошле године свега 50, и то 8 ликова књижевника 2 лика државника, 8 лика војсковођа, 2 лика уметника, 12 слика које из Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине, а које из Бугарске и 19 разних слика.

Осим тога доносили смо ноте, а хтели смо тиме да задовољимо нарочито женски део наше публике.

Ово је у кратко наш рад у прошлој години. Ми ћемо га у истом правцу наставити у идућој, и стараћемо се: да исправимо што није било добро у овој години, а да попунимо, што нам је недостајало.

Не смемо пропустити ову прилику, а да не споменемо, да ће нас у идућој години потпомагати књижевним прилозима осим већ наведених, и гг. **Владан Ђорђевић, Чедомиљ Мијатовић, Вук Врчевић, Стеван Павловић и ђока Јовановић Пржић.**

Ово нам је у кратко наш програм.

Своју циљ само ћемо постићи, ако нас у нашем раду српска публика потпомогне — и то искрено и својски потпомогне.

Највише се уздамо у добру вољу досадашњих наших претплатника и пријатеља, од којих очекујемо, да нам сваки набави бар једног новог претплатника.

Скупљачима радо дајемо 20 од сто, те за то молимо сваког скупљача да се за времена пријави администрацији „СРПСКЕ ЗОРЕ.“

☛ Од нове године примаћемо и огласе по умерену цену. Огласи ће се штампати у прилогу.

Претплатну цену за Србију морали смо повисити, јер су претплатници из Србије до сада примали лист по ону исту цену, као и претплатници из Аустро-Угарске, а овамо је поштарина за Србију четвороструко. Ми ћемо по томе претплатну цену за Србију повисити само за толико, колико нас више стаје поштарина.

Претплатна је цена листу:

За Аустро-Угарску:

На читаву годину — — —	6 фор. — н.
На пола године — — —	3 „ — „
На четврт године — — —	1 „ 50 „

За Србију:

На читаву годину — — —	18 динара
На пола године — — —	9 „
На четврт године — — —	4½ „

Како је нашем листу дозвољен прелазак у Босну и Херцеговину, то „СРПСКА ЗОРА“ стаје за ове покрајине:

На читаву годину — — — —	7 фор. — н.
На пола године — — — —	3 „ 50 „
На четврт године — — — —	1 „ 75 „

За Русију, Турску и Немачку 7 фор., а за Америку 8 фор.

Све свеске од 1879 године могу се добити у администрацији, и то неповезане по 6 ф. а повезане у финим тврдим корицама са златним натписом и позлаћеним леђима по 7 ф. 20 н. Ко пак жели само корице, нека нам јави саобраћајном картом, па ће му их послати наш књиговезац per Nachnahme. **Цена је корицама 1 ф. 20 новч.**

Претплату и наручбине примају осим саме администрације књижаре: Браће Јовановића у Панчеву, браће М. Поповића у Н. Саду, Миливоја Каракашевића у Сомбору, Јевте Милића у Котору, а за Србију књижара Велимира Валожића у Београду. Имена наших скупљача штампаћемо у листу.

У Бечу, 1. јануара 1880.

УРЕДНИШТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА
„СРПСКЕ ЗОРЕ“
Wien, VII. Burggasse 24.

Накладом наше штампарије изашла је нова књига

СРПСКИ УСТАНАК 1848. И 1849.
и постанак српског војводства.

(Преведено из VII. одсека француске књиге: „Срби у Угарској, њихова повестница, њихово политичко и друштвено стање, у Прагу. Грегр и Дател, 1873. и 1874. у 2 дела, а прештампан из „Заставе“ за годину 1879).

Ову је књигу превео један познат наш књижевник, који је превео и целу књигу „Les Serbes de Hongrie“ и т. д. Цела је књига с више страна препоручена, а овај се извадак из ње препоручује својим садржајем, који ће интересовати свакога Србина, и лепим и чистим српским слогом.

Ова књига штампана је у формату мале 8-не и броји 88. страна.

☛ **Цена је 30 новч.** ☚

Паруџбине ваља управљати на потписану штампарију.

У Новоме Саду о св. Сави 1880.

Српска народна задружна
ШТАМПАРИЈА.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ
на
„ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ“.

Напршује се, ево, већ педесет и пет година, од како излази „Летопис“.

„Летопис“ је поникао из одушевљене тежње за напретком народне просвете, из ватрене жеље, да се књижевност наша подигне, и да се шири изображење међу нашим народом.

„Летопис“ је томе свом задатку савесно одговарао дугим низом година; али да би могао постати још више будиоником народне просвете, да би могао народу своме што чешће лепо казивати све, што му ваља знати: одлучила је прошла главна скупштина матичина, да се досадањи програм „Летописа“ рашири, па да опет доноси забаву и поуку, и да излази четири пута у години, у свескама у величини од 6—7 штампаних табака.

Према тој одлуци изашла је из штампе по реду 121 књита „Летописа“, а прва свеска за г. 1880. с овом садржином:

I. Основа лепоте у свету с особитим обзиром на српске народне песме. Написао др. Л. Костић. — II. Матица српска. (1826—1876.) У спомен њезине педесетогодишњице пише А. Хаџић. — III. У очи божића. Песма З.-Ј. Ј. — IV. Вече с Костом Трифковићем, од Милана Савића. — V. Гангес и Јордан. Прилог историји купања, од дра Милана Јовановића. — VI. Наша новија лирика, од Ст. В. Поповића. — VII. Књижевност: Бачванске песме, оценио М. — Из српскога живота. Приповетке Ст. В. Поповића. Оцена дра Милана Савића. — Зимње вечери, и: Јурмус и Фатима, написао М. Ђ. Милићевић. Оцена С. В. П. — Матица српска: 1. Ванредна главна скупштина 23. јануара 1877. — 2. Представка ванредне скупштине. — 3. Представка управнога одбора Његов. ц. и кр. Апостолском Величанству.

Дајући то нашем читалачком свету на знање, позивамо га на претплату на „Летопис“.

Претплатна је цена за све четири свеске „Летописа“ за г. 1880. 2 ф. а. вр. Дућанска је цена сваке свеске 70 н. а. вр.

Претплатни новци шаљу се у напред „Благајници Матице српске у Нови Сад“, која ће сваком претплатнику уредно и тачно шиљати поштом „Летопис“.

Умољавамо све врле родољубе српске, а нарочито све чланове Матичине, којима је до књижевног напретка стало, да се приме скупљања претплате.

До одзива стоји, хоће ли моћи „Матица“ развити око „Летописа“ живљу радњу, или ће се опет морати вратити на стару меру.

Сви чланови матичини, који су исплатили цео прописани улог за чланство, добијају по одлуци скупштинској „Летопис“ на поклон, али да подмире трошак око разашиљања.

С тога се позивају сви ти чланови, који желе све четири свеске „Летописа“ за г. 1880. поштом добијати, да пошљу у име поштарине 50 н. а. вр. „Благајници Матице српске у Нови Сад“, да би им се могао „Летопис“ тачно достављати.

Мислимо, да нам није нужде напомињати, да књижевност заузима главно место међу потребама народног живота.

Народ без књижевности нити је кад што вредио, нити ће вредити.

Потпомажимо дакле нашу књижевност, ако не желимо, да нас други, просвећени народи погазе, прегазе или преобразе.

У Новоме Саду у очи св. Саве 1880.

Матица Српска.

Сад је баш изишао из штампе

ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Уређује **А ХАЏИЋ.**
КЊИГА 121.
1880. свеска прва.

У овој су књизи ови саставци: I. Основа лепоте у свету с особитим обзиром на српске народне песме. Написао др. Лаза Костић. — II. Матица Српска. (1826.—1876.) Успомен њезине педесетогодишњице пише А. Хаџић. — III. У очи божића, Песма З. Ј. Ј. — IV. Вече с Костом Трифковићем. Од Милана Савића. — V. Гангес и Јордан. Прилог историји купања, од дра Милана Јовановића. — VI. Наша новија лирика. Од Ст. В. Поповића. — VII. Књижевност: Бачванске песме. Оценио М. — Из српског живота. Приповетка Стевана В. Поповића. Оцена дра Милана Савића. — Зимње вечери, приче из народног живота у Србији, написао М. Ђ. Милићевић и Јурмуса и Фатима, написао М. Ђ. Милићевић. Оцена Ст. В. П. — VIII, Матица Српска: 1. Ванредна главна скупштина 23. јануара 1877. — 2. Представка ванредне главне скупштине. — 3. Представка управног одбора поднесена Његовом цар. и краљ. Апостолском Величанству. —

Цена је књизи 70 н. а. вр. а добити се може у познатих књижара и комисионара матичиних и код књиговође матичиног Арона Поповића у Новоме Саду.

Пријатељима познања Нове Србије.

Нашим издањем, сад баш изађе **друга свеска** велезанимљивог дела, — народописног и путописног

ПУТОВАЊА ПО НОВОЈ СРБИЈИ

(ил управо по ново ослобођеним крајевима Старе Србије, пише очевидац Сретен Л. П.)

Нема Србина, кога срце није повукло да пође на косово и у опе крајеве околне где је некад српска слава цвала и пропала — а исто тако свак би тамо потегао да својим очима види земље тамошње и тај дивни сој народа нашег, — поништеног ал не потлаченог.

Земље де устаде велики Немања и занова српску државу и потоњу царевину, — и на помак им то тужно поље-косово.

Ево тамо нас прати књигом својом и описом овим речени очевидац, који онуда прође као чиновник и књижевник, — од Београда до Ниша — и од Ниша до Пирота, Врање, Лесковца, Дрвента и Грачанице-цркве на косову, — спроводи те у путовању овом писац тако јасно казујући и описивајући те крајеве Нове Србије, лепим језиком и разумљивим стилом, мислиш и сам их очима гледаш кад књигу ову читаш и веселиш се гледајући тамо браћу своју српску, као из гроба васкрслу, ослобођену и ославилу.

Казавши у кратко садржај књиге ове, држимо да није потреба изриком је још и хвалити и препоручивати, већ додајемо да ће спис овај сваком Србину сам најбоље препоручити се.

☛ Дело ово излазиће у свескама и свака свеска **стаје само 20 новчића.**

☛ Ко би ово дело наручити желио, нека нам бар **за пет свезака једну форинту** пошље, и онда добије поштом безплатно.

У Новом Саду на Богојављење 1880.

Српска књижара,
БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА.

„Востокъ“

газета политическая и литературная издавасмая въ Москвѣ, б. секретаремъ Московскаго Славянскаго Благотворительнаго Общества Н. Н. Дурново. Въ газети принимают участіе многіе изъ славянскихъ дѣятетей, въ мом числѣ А. А. Майковъ. Востокъ служитъ органомъ народностей православнаго Востока: Сербовъ, Грековъ, Румынъ и Болгаръ. Цѣна за годъ 9 руб. или 15 флор., за полгода 4 р. 50 к. или 7 съ ½ флор. Подписка въ Москвы въ редакціи газ. Востокъ. Въ Бълградѣ у серб. митрополита.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Поводом тим, што се приликом ослобођења др. Светозара Милетића није, као што се мислило, одржао „банкет“, уступила су следећа гг. своје прилоге потписаној управи, да се отуда набави одело сиромашној школској деци и то:

По 2 ф. 50 н Пера Натошевић, Ђорђе Шевић, др. И. Вучетић, Доброслав Миљковић, Љуба Стефановић, Мита Кода, Јован Ђурчић, Марко П. Шилић, Јован Т. Чавић, П. Попадић, П. Параскијевић, Н. Димовић, С. Н. Аврамовић, Лаза Вуков, Арса Пајевић, Јован Огњановић, Ђорђе Д. Кода, Јован Бинарић, Браћа М. Поповић, Марко Поповић.

По 2 ф. Никола Димитријевић фактор, Пера Матић трг. Ђура Стојковић тргов. Младен Максимовић апот. и Сава Стојковић кожар. — Свега 62 ф. 50 н.

Свима овим поштованим приложницима изјављује потписана управа у име школе и дечице која ће се отуда заоденути, своју најтоплију захвалу.

У Новоме Саду 29. децембра 1879.

УПРАВА
срп. основ. вероисп. народ. школа.

ЗАХВАЛА.

Од стране потписаних, овим се општ. школ. одбору а нарочито г. Гаври Павловом као школ. старатељу пред лицем целог Србства јавна захвала изриче што је пред Божић 25-торо сиромашних школ. ученика односно ученица са нужним зимским хаљинама и обућама, из прикупљене школ. глобарине — заоденуо. Желити је, да се на ово племенито дело угледе и остали школ. одбор са својим старатељима. Живијо наш честити школ. одбор и старатељ г. Гавра Павлов!

У Ђурђеву 1. Јануара 1880.

Јован Ајдуковић учитељ. **Младен Трифуновић** учитељ.

Јулка Михајловић учитељица.

Јављамо свима сродницима, пријатељима и знанцима, да ћемо у суботу 19. о. м. на алмашком гробљу давати

полугодишњи парастос

своме незаборављеном

ТОШИ МИЈАТОВИЋУ

грађанину и поседнику новосадском.

У Новом Саду 14. јануара 1880.

Породица покојникова.

ОГЛАСИ.

К. $\frac{550.}{351.}$ ex 1879.

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњеног места пароха и окружног протопрезвитера у Карловци, овим се према евентуалном одржању прописаног §. 20. I. Б. кр. рескрипта од г. 1868. права за палазећег се ту личног помоћника стечај расписује.

Просиоци имају своје нужним сведочбама снабдевене молбенице за 4 недеље, рачунујући од дана првог увршћења расписа овог, овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у Карловци 21. децемб. 1879. (2 јан. 1880.) држане.

3—3 **Конзисторија архидијецезе карловачке.**

СТЕЧАЈ.

Смрћу г. Косте Бошеског, упражњено је учитељско место женског разреда, с којим је скопчана ова плата: у готовоме новцу 400 ф. у име стана донде, док општина учитељски стан несазида годишње 120 ф. у име реквизита 17 ф. 50 н. у име огрева 5 фати тврди дрва — од којих се има и школ. дворана грејати.

Поред тога од ваљаности будућег учитеља зависиће, да му се плата поболша.

Изабраном учитељу у дужност спадаће женску децу у прописаним наукама обучавати и у цркви једну певницу заступати.

Избор учитеља обавиће се на „Сретеније". — Првенство имају они, који се буду лично показали ово м. општини.

Из седнице м. школ. одбора држаног у Батањи 29. децембра 1879 године.

СТЕВАН ВУКАДИНОВИЋ, перовођа. 3—3 ПРОКА ВИДИЦКИ, председник.

СТЕЧАЈ.

„Гусле" друштво за неговање музике у Вел. Кикинди отвара стечај на место ликовође.

Ликовођи је годишња плата 800 фор. а. вр. за које му ваља основе теорије музике и практично певање, у српским народним школама у 8, а у друштву у 12 недељних часова од којих су 6 вечерњи часови, предавати и хорално појање у српској православној цркви управљати.

Од компетената изискује се, да су свршили конзерваторију музике и да су вични српском језику.

Понуде нека се изволе са нужним сведочбама управити до 8. (20.) фебруара на председништво друштва „Гусле" у Вел. Кикинди.

Ваљаном пијанисти јамчи се за више добро плаћених часова. 2—3

К. $\frac{520.}{387.}$ ex 1879.

ЕДИКТ.

На молбу Саве Чобанића из Карловаца, да би од супруге своје Љубице, која га је злобно оставила, коначно разведен био, — позива се овим речена Љубица, да за шест месеци од данас ради овоодносног расправљања сама лично конзисторији представи или место пребивања свог обзнани; јер ће се иначе по постојећим у том погледу законима даље поступити.

Из седнице конзисторијалне у Карловци 21. децемб. 1879. (2. јануара) 1880. држане.

3—3 **Конзисторија архидијецезе карловачке.**

ОБЈАВА.

Православна црквена општина Тиса Сент-Миклушка намерава једно звоно од 5. метерски центи тешко лити дати. Подузетници, који би се желили тога посла примити, нека се изволе, овомесном привреном одбору са својим писменим офертом, у ком треба да стоји последња цена по кили — до 30 јануара 1880. год. по старом календару пријавити.

Из седнице 30. децембра 1879. држане.

3—3 ЦРКВЕНИ ОДБОР.

Оглас.

На основу законодавне одлуке од 13. тек. мес. министарство војно продаваће на дан 10. фебруара 1880. год. у 12 сати у подне, оферталном лицитацијом државни пароброд „Делиград" са пет мањих старих шлепова гвоздених и затекшим се инвентарским прибором.

Кауција се полаже 10% у готовом новцу, или у државним папирима.

Услови се могу видити у канцеларији инжинирског оделења војног министарства, а купцима са стране могу се на захтевање и у препису послати.

Лађа са шлеповима може се у Београду видити.

Оферте заједно са кауцијом треба послати војном министарству до означеног дана продаје.

Оферте без кауције неће вредити.

И. № 3000. Из канцеларије инжинирског оделења војног министарства, 20. децембра 1879. год. у Београду. 3—6

НАТЈЕЧАЈ.

Код овога поглаварства има се попунити мјесто варошкога канцелисте са годишњом платом од 400 ф. без стапа.

Компетенти имају своје нуждним сведочбама образложене молбе до 5. фебр. т. г. код овога поглаварства поднети.

Првенство имају они, који су већ код сличних области службовали.

Исто ће се место за годину дана провизорно попунити, а након тога слиједиће дефинитивно постављање, ако се изабрани способним за то место покаже. 2—3

Магистрат. Карловци 17. јануара 1880.

Коме треба нек чита.

Имам више од 200 ланаца ораће и косаће врло добре земље, за коју ћу требати 3 до 4 фамилије које су у већој задрузи без ситне деце. Поред земље дајем семе и обиталиште на наполак. Који има добру задругу и коње нека ми се што пре јави, за случај ако плугове нема, ја ћу купити.

Антоније Станојевић, трг. из Параћина (у Србији).

3—3

Објава.

Издајем у мојој кући бр. 151. преко од општинске куће кафану у Сентомашу, састојећу се из 3 собе, 1 салу с билијаром, 2 кујне, 1 подрум, 2 собе за путнике, 1 шталу и 1 шупу од 1. Маја о. г. на једну или на више година под закуп, ближа условија могу се у свако доба код подписатога дознати.

3—3 **Милош Рунић.**

Продаја куће.

На темеринском друму кућа под бр. 2312½ преко пута од бела вола и шарана, продаје се својевољно из слободне руке. Цела је кућа са шталом заједно 16 фати под црепом.

Ко је рад да ову кућу под повољним условима купи, нека се обрати на самог газду у истој кући. 3—3

ПОЗИВ

на VII. редовну главну скупштину

БАЧКО ПОТИСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ

која ће се у Ст. Бечеју 27 јануара (8 фебруара) 1880 године у 9 сахати пре подне држати.

Предмети: Извештај управе и надзорничког одбора за 1879; — билансија и абсолуторија на исту; — подела чистог добитка, — избор 10 чланова управе, 3 члана надзорничких и одветника; — избор комисије у смислу устава § 87. — предрачун за 1880 године; — предлози управе односно појединих деоничара.

У Ст. Бечеју 8 јануара 1880.

3—3 ПРЕДСЕДНИШТВО.

Одликован 1879. у Линцу и Теплицу сребрн. медаљама

Ц. кр. искључ. повл. бечка непроквасива

универзална маст за кожу

од Карла Руса.

Од вис. ц. кр. министарства земаљске обране изкушана и за ц. кр. војску одређена као признато

најбоље средство за чуваље коже.

Ципеле, чизме, коже на каруцама, амови, па ма како тврди, испуцани или стари или, ако се само једанпут намажу постану одма мски и еластични, потпуно непроквасиви, светло црни и врло дурашни. Ова маст не удара, изванредно је издашна, не мрзне никада, не квари се, не пржа ни руке ни хаљине. — 1 кутија по 50 нов. кутија ¼ киле 1 фор., кутија од ½ киле фр. 1 60, кутија од 1 киле ф. 3.

Ова маст добија се чиста и права једино код поседника творнице.

Karl Russ

Wien Niederlage I. Wallfischgasse 3 Fabrik IV. Apfelgasse 6.

3—12

Стовариште у Н. Саду код г. Д. Коде.

Ценовници на захтевање бадава и франко.

По највишем налогу Његовог ц. и кр. апостолског Величанства.

Богато снабдевена, од ц. кр. лутријске управе зајамчена

VII. ДРЖАВНА ЛУТРИЈА

за добротворне цели заједничке војске.

Две трећине чистог прихода припадају фонду ручне стипендије за кћери официрске и војничке чиновника а једна трећина употребиће се за лакше васпитаваље подофицирски и солдачких кћери и женски сирочади.

6272 згодитка у савакупној вредности од **230.200 фор.**

1 главни згодитак **70.000** у аустр. нотној ренти | 1 главни згодитак **10.000** у аустр. нот. ренти
1 „ „ **20.000** „ „ „ „ | 1 „ „ **5.000** „ „ „ „

Даље 18 претходних и накнадних згодитака сваки од 1000 фор., 500 фор. и 200 фор., 10 згодитака сваки од 1000 фор., 20 згодитака сваки од 500 фор., 40 згодитака сваки од 200 фор. и 80 згодитака сваки од 100 фор. аустр. нотне ренте, на послетку згодитака у готовом од 40, 20 и 10 фор. у свему **79.000** фор.

Извлачење неодложно 31. јануара (12. фебруара) 1880.

Једна срећка кошта 2 фор. аустр. вреди.

Поближе се може дознати из распореда, који се поред срећака у оделењу државне лутрије Stadt Riemergasse 7, II, Stock im Jacoberhofe као и код свију продавоца исти срећака бесплатно добити може.

Срећке се шаљу бесплатном поштарином.

Од ц. кр. лутријске управе Беч 1. децембра 1879. 4—5 **Карло Латур од Турмбурга** ц. кр. дворски саветник и управитељ лутрија.

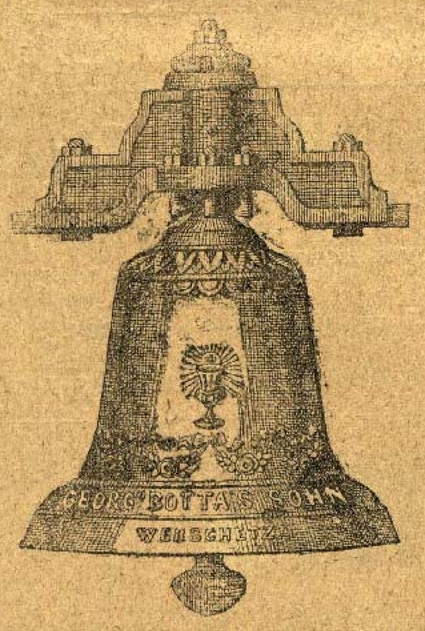

У ЗВОНОЛИВНИЦИ ЂОРЂА пл. БОТА СИНОВА У ВРШЦУ

израђује по старој и новој системи, са гвозденим, дрвеним крунама

хармонично удешена звона

по најумеренијој цени, са гаранцијом на више година.

Такођер прима горња фирма

стара звона на преливање

са исплатом на више година. 3—15

Нек нам буде дозвољено, да високопоштоване господе домаћице учинимо пажљивима на велику штедњу, која се у томе састоји, да се поред праве кафе

кафа од смокава

кува. Тиме се две користи постигну; 1) кафа добија пријатан укус; 2) цела ствар много јефтиније стане. Тако дакле препоручујемо нашу **кафу од смокава.**

Са 100 фор. јемчимо, да је наш еспап истинит и чист.

Почем се наш еспап од других подражава; то обраћамо пажњу на наш заштитни жиг. Кафа наша од смокава добија се у белим завитцима са златним натписом. Кафу ову од смокве производа творница

Viktor Schmidt & Söhne

у Бечу Wieden, Aleegasse Nr. 48.

Главно стовариште у Новоме Саду у трговини: код **Емериха Дицгена и Браће Вагнера.** У Н. Паланки код **Нађ Деже.** Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави. 62—200

SCHUTZ-MARKE S&S REEL

БОНБОНИ

од

БОКВИЦЕ

за прса, од кашља, од промуклости, од слуза (Schleim), од тако званог магареће кашља код деце (Keuchhusten.) Такође против бола у плући и прсима.

Боквица је биљка, коју је бог створио за лек и спасење болујућег човечанства. Биљка ова има у себи ту силу, да лечи грлобољу и душник. Што се тиче нашег производа, јамчимо, да се у овим бонбонима налази чиста смеса од шећера и од сока од боквице. Чинимо пажљивим на наш заштитни жиг (Schutzmarke.) **Боквични бонбони** могу се добити код:

Victor Schmidt & Söhne

k. k. Landesbef. Fabrikanten, Wien, Wieden, Aleegasse 48.

У Н. Саду: код тт. **Г. Плавшића, Е. Дицгена;** браће **Вагнера, Д. Коде; Л. Ц. Јунгингера** у Петроварадину, **Мих. Ритер** Перјамош (Банат.) Х. А. Волтман у Руми, Јос. Бах у Земуну. Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави.

Лекарна код „св. Леополда" у Бечу

Stadt, Ecke der Planken- und Spiegelgasse,

Philipp Neustein,

препоручује п. т. публици низ правих лекова који сваком приликом као лек свој успех показаше. Хиљаде сведочби леже на угледу. Умољава се П. Т. публика да само оне предмете за праве сматра на којима наша фирма стоји.

НАЈШТАЈНОВЕ УШЕЋЕРИСАНЕ ПИЛУЛЕ ЗА ЧИШЋЕЊЕ КРВИ СВ. ЈЕЛИСАВЕТЕ нешкодљиво чисте крв, помажу понајвише код утробних болова, променљивих грозница прсобоље, подкожни и очни болова код деце и жена, код тврде столице која је једино врело многих болести, Ова је пилула најодличнији и најбољ и производ ове струке. 1 свежањ, 8 кутија садржавајући 20 пилула, кошта 1 ф. по једина кутија 15 н.

Исте су са частном сведочбом двор. саветника проф. Пита признане.

Beaume Girome, особито средство против назеба, 60 новч.

Dr. Callmana боја за косу, сасвим нешкодљива овим средством добивају седе длаке своју боју (црно, смеђе, плаво.) Кошта фор. 3.—

ИСТОЧНИ ПРАШАК за женске, даје лицу глаткоћу, финоћу и мекоћу (бело или ружичасто) 1 ф. и по 50 н.

ЕЛЕКТРО-МОТОРИЧКИ ОБРАТНИК због тешког излазења зуба код деце, са особитим успехом употребљивано 1 ф. 50 новч.

El Bénito једино средство против испадања косе и перут сасвим одстрањује 1 ф. 80 н.

Др. ФРЕМОНТА ПРЕПОДОБНИ ЛИКЕР најбоље средство за ојачаље и оживлеље тела, 2 ф.

ЦИГАРЕТЛЕ ОД СМРЧЕВИНЕ, најбоље средство за загушливе и прсоболне, 25 ком. 1 фор.

Др. ШМИТА гуако-препарати:
- ГУАКО-ФЛАСТЕР против рака, слабости костију и сваковрстни рана 3 ф,
- ГУАКО-ТИНКТУРА против нечисте крви и катара у стомаку ф. 1.50, 2.50, 4.—
- ГУАКО-МАСТ против сваког бола употребљује се фор. 3.—
- ГУАКО-ЕСЕНЦИЈА против зубобоље и хрђавих зубу фор. 1.50.

АРОМАТИЧАН ЛЕК ПРОТИВУ КОСТОБОЉЕ препоручује се сваком који од костобоље и реуматизма пате. 70 н.

Injection Cadelle лечи у најкраћем року капавицу (гонорија, бели ток) без сваке посљедице 1 ф. 60 н.

ЛЕК ПРОТИВ ГУШЕ, са најбољим успехом употребљује се против надутог врата 70 новч.

УМЈЕТНИЧКИ СОК, начињен од најбољи кореньаиз Швајцарске. Ублажује одма сваки кашаљ и прсоболу. 70 н.

Kumis особито средство против рђавог варења, диареје мршављеља и слабости, цена по флаши 80 нов.

Menthin најбоље средство за стомак, утиша грчеве. употребљава се за зубобољу устну воду, 50 нов.

Margaritte — бонбони за кашаљ 30. нов.

Oreillon, употребљује се против увобоље, тешког слуха, зујања и т. д. 70 нов.

ОДОНТИН ЗУБНО ТЕСТО, и најцрњи зуби постану бели 70 новч.

Po-ho увожен из Кине ублажује и најжешће мигрене и главобољу, 1 фор.

Др. БАЈЕРА ПРАВИ ПУЛХЕРИН, најбоље средство против пега, даје лицу боју ружичасту и белу по 80 н. и 1 ф. 50 новч.

Royer-ова хемероидна маст, препоручује се свима који пате од хемороида. 1 ф. 60 н.

Salicil-antisuitin, најбоље средство против знојења ногу и руку 50 нов.

САЛИЦИЛ-САПУН, најбољи и најјефтинији сапун 25 н.

ШИРЕРОВЕ ПИЛУЛЕ ЗА ЗУБЕ, најбоље средство за шупље зубе 25 нов.

Storax Crême, чудновато делује против подкожни болести 25 нов.

ВЛИНЗОВА АРТИЈА, против кијавице, прсти назеба, вратобоље 1 ф. 20 н.

Др. ХАЈДЕРА ПРАШАК за зубе 35 н.

Сгуснуто швајцарско млеко по 55 новч. **Брашно за децу** од **Nestlé-a** по 90 новч. **Питатни прашак** дра **Gölisch-a** по 84 нов. **Анатеринска вода** за уста од **Popp-a** по 1 ф. 40 н. **Екстракт меса** од **Liebig-a** по 80 н. ¼ фунте. **Тесто** за зубе од дра **Pfeffermann-a** по 1 ф. 25 н. **Резеде помада** од **Polt-a** по 1 ф. 50 н. Ових ствари имаде увек свежи на стоваришту. Велико стовариште парфимерија, сапуна, помада првих париских фирма. **Чоколаде** од Compagnie francaise од 60 нов. до 3 фор. фунте, прави руски теј по 1 фор. ¼ фунте. Стовариште свих могућих справа као: кристира, шприцаљки, бандажа и т. д. најјефтиније Велико стовариште четака за зубе, белила и других предмета за тоалету.

Препоручујемо пошт. публици ушећерисане лекове као: Кинин, Копаива, Доверски прашак, гвожђе, рибљу маст, бромкали, јодкали, рабарбер, двострука сода вода, магнезија, по најјефтинијој цени.

Најпознатији специјалитети фармације и парфимерије француске, енглеске, америчанске, немачке, швајцарске и аустријске, налази се код нас на стоваришту.

Имамо на стоваришту и разашиљемо гратис ценовнике од свега што спада у струку фармације, парфимерије и тоалете од светске изложбе у Парису 1878 год.

Обраћамо особиту пажњу на књижицу: **Dr. Boil's Schönheits- und Gesundheitspflege.** Цена 50 нов.

ПИВО које има у себи гвожђа, боље и здравије од свих препарата. Здраве, реконвалесцентекрепи и храни. Цена 50 нов.

Разашиљемо или за готов новац или ти пак са поштанским подузећем, те дајемо купцима на више купују знаменити рабат. 8—12

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић,

Српска народна задружна штампарија.